

Rakkauden lahja

Piispojen puheenvuoro perheestä, avioliitosta ja seksuaalisuudesta

Rakkauden lahja

Piispojen puheenvuoro
perheestä, avioliitosta ja
seksuaalisuudesta

Kirjapaja • Helsinki

Kirjan tekijänpalkkio ohjataan
lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen
Kirkon diakoniarahaston kautta.

© Kirkon keskusrahasto ja
Kotimaa Yhtiöt Oy / Kirjapaja
Helsinki 2008
Kuvitus Anita Polkutie
Graafinen asu Petri Kovács
Taitto Maija Sohlman
Painopaikka Kariston Kirjapaino Oy
Hämeenlinna 2008
ISBN 987-951-607-809-3

Sisällys

Esipuhe	6	Seksuaalisuuden monet kasvot	58
Perhe-elämän uudet haasteet	9	Avoliitto lahjana	63
Erilaiset perheet	10	Puolisot ovat lahja toisilleen	64
Perheet valintojen keskellä	13	Yhteiskunnan ja kirkon tuki	67
		Kestävän liiton arvo	69
Rakkauden lahja	17	Uskollisuuden lahja	72
Rakkaus on tunne, tehtävä ja lahja	18	Kriisejä tulee	75
Miten löytää hyvä elämä?	21	Kriisien hoitaminen	79
Haluava ja palveleva rakkaus	25	Ihanteet eivät aina toteudu	82
Elämä Jumalan ja lähimmäisten yhteydessä	28	Elämä eron jälkeen	85
Seksuaalisuus on Jumalan hyvää luomistyötä	30	Lapset lahjana	89
Rakkautta joutuu opettelemaan	33	Toivottuna elämään	90
Anteeksiantamuksen voima	36	Sikiön oikeudet ja raskauden keskeytys	94
		Lasten taakkaa ei pidä lisätä	98
Seksuaalisuuden lahja	39	Vanhempien hyvä suhde on lapsen paras koti	101
Kasvurauhan arvo	40	Kirkon ja yhteiskunnan tuki kasvattajille	104
Seksuaalisuuden herääminen	45	Kodin kristillinen kasvatusta	107
Ihastuminen ja rakastuminen	49	Tavallinen elämä riittää	109
Sitoutumisen haaste	52		
Monet elävät yksin	55		

Esipuhe

Perhe on yhteiselämän perusyksikkö. Sen hyvinvointi edistää kaikkien, niin yksilöiden kuin koko yhteiskunnan hyvinvointia. Miten voisimme tukea perheitä?

Kirkon tehtävä on olla ihmisten rinnalla etsimässä hyvän elämän edellytyksiä. Työ perheiden hyväksi on tärkeä osa kirkon toimintaa. Perheiden elämässä tapahtuneet muutokset haastavat kirkkoa arvioimaan omaa opetustaan.

Moniarvoisessa yhteiskunnassa on kunnioitettava ihmisten erilaisia elämäntilanteita. Yksilöiden ratkaisuille on oltava riittävästi tilaa. Samalla on etsittävä yhteisiä perusarvoja, jotka antavat elämälle luotettavan pohjan ja auttavat elämään yhdessä.

Kirkon käsitykseen perheestä ja seksuaalisuudesta sisältyy ajatonta viisautta, joka heijastaa Jumalan hyvää luomistahtoa. Kyse on elämälle oikeutta tekevästä ihanteista, jotka voivat toteutua hyvinkin erilaisissa olosuhteissa.

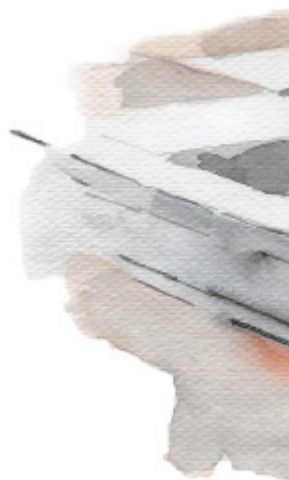
Tässä puheenvuorossa pohditaan aluksi, mitä rakkaus on. Millainen rakkaus rakentaa hyvän elämän edellytyksiä? Samalla etsitään vastauksia kysymykseen, millainen rooli seksuaalisuudella on ihmisen elämässä. Kolmantena tehtävänä on hahmotella suuntaviivoja kirkon opetukselle avioliitosta ja perheestä nykyaikana. Lopuksi pohditaan, miten yhteiskunta ja kirkko voisivat yhdessä parhaiten kantaa vastuuta lasten hyvinvoinnista ja tulevaisuudesta.

Puheenvuoron tarkoituksena on tukea kirkon työntekijöitä heidän ponnistellessaan seurakuntalaisten hyväksi. Samalla kirja on tarkoitettu kaikille, jotka tahtovat pohtia parisuhteen kysymyksiä ja etsiä perhe-elämän rakennuspuita. Toivomme, että osaisimme tukea ihmisiä ja perheitä arjen ratkaisuihin, siinä elämänpiirissä, jossa kristillinen usko eletään todeksi.

Viestimme on yksinkertainen: kestävä rakkaus ja onnellinen perhe-elämä ovat mahdollisia myös tänään. Hyvän ja turvallisen kodin rakentaminen ei vaadi uraa, ulkonäköä tai uusimpien trendien tuntemista. Tavallinen elämä riittää.

Turussa 6. päivänä toukokuuta 2008

Jukka Paarma	Eero Huovinen
Voitto Huotari	Juha Pihkala
Samuel Salmi	Mikko Heikka
Simo Peura	Gustav Björkstrand

Perhe-elämän uudet haasteet

Erilaiset perheet

Suomalaiset kodit ovat erilaisia, mutta perhe-elämää koskevat perustoiveet ovat yllättävää kyllä samansuuntaisia. Läheisiltä odotetaan rakkautta, perheen antamaa turvallisuutta arvostetaan ja lapsille halutaan hyvä kasvuympäristö. Vaikka perinteisen ydinperhemallin rinnalle on tullut uudenlaisia tapoja elää perheenä, erilaisia yhdessä elämisen muotoja kantavat samankaltaiset odotukset hyvästä elämästä.

Tämän päivän perheet kohtaavat toisenlaisia haasteita kuin edeltävät sukupolvet. Tarjolla on enemmän vapautta ja vaihtoehtoja itsensä toteuttamiseen. Onnellisuuden odotukset ovat kasvaneet. Kokemusten ja elämysten arvostus on saanut lisää tilaa. Ihanteena on tunne-elämän kannalta toimiva suhde, jossa mies ja nainen ovat tasavertaisia kumppaneita. Oikeuksia korostetaan velvollisuuksia enemmän. Uhrautuminen ja toisen palveleminen ei ole enää yhtä vahva arvo kuin aiemmin.

Solmiessaan avioliiton puoliset toivovat, että rakkaus kestää. Rakastaa luvataan ”aina kuolemaan saakka”. Ihmisten toiveet vastaavat kirkon ihannetta miehen ja naisen välisestä elinikäisestä avioliitosta. Sitoutumiseen ja keskinäiseen kunnioitukseen perustuva avioliitto luo turvallisen kasvuympäristön puolisoiden väliselle kiintymykselle, seksuaalielämälle ja lasten kasvulle. Näin tuetaan myös yhteiskunnan vakautta ja hyvinvointia.

Ihanteista puhuttaessa ei pidä unohtaa sisäisiä ja ulkoisia paineita, joiden keskellä erilaiset perheet nykyaikana elävät. Ne pakottavat arvioimaan kriittisesti ja rehellisesti kaikkea, mitä on tähän asti pidetty itsestään selvänä. Miten onnellisuus ja rakkaus ovat mahdollisia elinikäisessä avioliitossa? Onko ihanne uskollisuuteen perustuvasta avioliitosta epärealistinen? Miten tulisi suhtautua niihin, jotka epäonnistuvat ihanteittensa toteuttamisessa? Miten kirkko voisi auttaa hyvän elämän löytymistä uudenlaisissa perhesuhteissa? Miten kirkko puolustaa perheitä ja lapsia yhteiskunnassa, joka on menestys- ja suorituskeskeinen? Miten nautintahakuisessa kulttuurissa jaksetaan kantaa vastuuta lapsista?

Suomessa oli vuoden 2007 lopussa 1 438 000 perhettä. Määrä on kasvanut kuudella tuhannella edellisestä vuodesta. Avioparien perheitä oli 950 000 eli kaksi kolmasosaa kaikista perheistä. Perheisiin kuului 76 % väestöstä.

Miehen ja naisen välinen avioliitto on yhä parisuhteen perusmalli. Nykyisin valtaosa perheistä koostuu äidistä, isästä ja heidän lapsistaan. Tätä kirjoitettaessa ajantasaisimmat perheitä koskevat tilastotiedot löytyvät Tilastokeskuksen kotisivujen vuoden 2007 perhetilastoista sekä Tilastokeskuksen julkaisusta *Perheet 2006*. Jälkimmäisestä käy ilmi, että kaikista aviopareista 84 % on sellaisia, joissa kumpikin puoliso on ensimmäisessä avioliitossaan. Siksi julkaisun mukaan voidaan sanoa, että perinteinen perhemalli on Suomessa yhä vallitseva. Vaikka tällainen perhemalli ei aina toteudukaan, sitä pidetään tavoittelemisen arvoisena ihanteena.

Avosuhteita oli pari sukupolvea sitten varsin vähän. Nykyisin suurin osa avioliiton solmivista on elänyt yhdessä jo ennen vihkimistä. Lapsettomien avoparien osuus vuoden 2007 lopussa kaikista perheistä on 13 %. Avopareja, joilla on lapsia, on 8 % kaikista perheistä.

Monet avo- ja avioliitot päättyvät eroon. Avioerojen määrä on nykyisin runsas kolmannes samaan aikaan solmittujen avioliitto-

jen määrästä. Yhteiselämän jatkamiseen ei yrityksistä huolimatta ole riittänyt voimia tai halua. Avioeroihin suhtaudutaan myös aikaisempaa sallivammin.

Avioeron tai muun syyn vuoksi joissakin lapsiperheissä on vain yksi vanhempi tai huoltaja. Näitä yhden vanhemman perheitä on noin viidennes (20 %) kaikista lapsiperheistä ja 13 % kaikista perheistä. Yksinhuoltajan työtaakka ja vastuu on erityisen vaativa. Yksinhuoltajaperheiden tukemiseen tulee yhteiskunnassa kiinnittää erityistä huomiota.

Uusperheiden määrä on kasvanut hitaasti. Niitä on 9 % kaikista lapsiperheistä. Moni lapsi elää kahdessa perheessä: vanhempien uusien liittojen myötä monella lapsella on isän perhe ja äidin perhe.

Entistä suurempi osa ihmisistä elää yksin. Yksinasuvien osuus koko väestöstä on 19 %. Lukumäärä on kasvanut 8 prosenttiyksikköä viimeisen 15 vuoden aikana. Osalle elämä ilman pysyvää parisuhdetta on tietoinen valinta. Toiset kokevat yksin elämisen raskaaksi kohtaloksi.

Vuonna 2002 astui voimaan laki samaa sukupuolta olevien parisuhteiden rekisteröimisestä. Vuoden 2007 lopussa rekisteröityjä parisuhteita oli 1089 eli 0,08 % kaikista perheistä. Näistä pareista 146:llä oli huollettavinaan alle 18-vuotiaita lapsia.

Perhe-elämän erilaiset muodot haastavat pohtimaan sitä, millaisten arvojen ja mallien varaan elämä kannattaa rakentaa. Tässä pohdinnassa tarvitaan sekä herkkyyttä kuunnella ihmisten toiveita ja kokemuksia että valmiutta kriittisesti arvioida ajallemme ominaisia arvoja ja asenteita. Kristinuskon arvot ja kirkon vuosisatainen kokemus ovat arvioinnissa avuksi.

Perheet valintojen keskellä

Elämä naisten ja miesten kesken on muuttunut entistä vapautuneemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi. Tunteiden ilmaisemista arvostetaan enemmän ja seksuaalisuuteen suhtaudutaan aiempaa luontevammin. Uudenlaiset vapaa-ajan muodot lisäävät edellytyksiä hyvälle perhe-elämälle. Varsinkin naisten ja lasten asema on kehittynyt myönteisesti, vaikka työtä paremman tulevaisuuden hyväksi tarvitaan jatkuvasti. Sukupuolirooleissa tapahtuneet muutokset haastavat kysymään, miten vahvistetaan sukupuolten välistä tasa-arvoa ja annetaan samalla tilaa naisten ja miesten erilaisuudelle? Miten vanhentuneiden roolimallien tilalle löydetään uusia miehenä ja naisena olemisen tapoja?

Vaihtoehtojen lisääntyminen on antanut tilaa ihmisten omalle päätöksenteolle, mutta samalla valintojen tekeminen on tullut vaikeammaksi. Valintakulttuurilla on kahdet kasvot. Vaihtoehtojen runsaus kiehtoo, mutta myös hämmentää ja hengästyttää. Valintojen viidakossa perheissä joudutaan arvioimaan, miten paremmat elämänmallit erotetaan huonommista.

Vaikka mahdollisuuksia rakkauden toteuttamiseksi näyttää olevan paljon, kaikki eivät löydä sisäisesti tyydyttävää perhe-elämää tai parisuhdetta. Perheen ja kodin perustaminen lykkääntyy opiskelujen, vaativan työn tai sitoutumattomuutta korostavan elämäntavan takia.

Perheissä on jouduttu sopeutumaan elämänmenon kiihtyvään muutosvauhtiin. Kilpailun koveneminen on tuonut paineita työpaikoille ja koteihin. Elämä koetaan kiireiseksi ja vaativaksi. Vaikka perhe haluttaisiin asettaa etusijalle, työ saattaa viedä parhaat voimat. Vaikka vapaa-aikaa olisi enemmän kuin aiemmin, sen yhteinen vietto jää vähäisemmäksi. Työn jatkuvuudesta koetaan epävarmuutta. Niin kirkon kuin muunkin yhteisön palveluksessa olevat joutuvat kysymään, miten perheen ja työelämän voisi yhdistää tasapainoisesti niin, ettei tarvitsisi jatkuvasti tuntea syyllisyyttä jomankumman laiminlyömisestä.

Monet perheet muuttavat työn perässä. Viimeisen vuosikymmenen aikana suomalaiset ovat muuttaneet puolitoista miljoonaa kertaa paikkakunnalta toiselle. Uudet haasteet innostavat, mutta samalla yhteys kotiseutuun, tuttuihin ihmisiin ja turvalliseen ympäristöön katkeaa. Isovanhemmat, suku tai naapurit eivät ole entisellä tavalla perheen tukena. Sosiaalinen verkosto harvenee. Puolisot saattavat työn takia asua eri paikkakunnilla. Miten elävä yhteys isovanhempiin, sukuun ja ystäviin voisi säilyä, jos opiskelun tai työn takia on muutettava pois?

Ihmistä arvostetaan kuluttajana. Ostamisesta on tullut tärkeä vapaa-ajan muoto. Mainonta vetoaa tunteisiin, hyväksytyksi tulemiseen ja seksuaalisiin elämyksiin. Kuvat ja iskulauseet kiehtovat, mutta käsitys ihmisen tarpeista voi kaventua. Jääkö henkiselle hyvinvoinnille ja sosiaaliselle elämälle riittävästi tilaa?

Nuorten parisuhteiden epävakaus ja lasten hankinnan lykkäminen ovat vakavia kysymyksiä myös koko yhteiskunnalle. Tutkimusten mukaan elämän rajattomilta näyttävät mahdollisuudet ovat houkuttelevampia kuin perhe-elämä, jota usein pidetään rajoittavana ja kahlitsevana. Myös opiskelu ja pätkätöiden aiheuttama taloudellinen epävarmuus voivat siirtää perheen perustamista.

Yksilöllisyys on vapauttanut yhdenmukaisuuden paineesta. Vapaus ja mahdollisuus etsiä omaa tietä ovat tärkeitä, erityisesti

nuorille. Yksilön vapauden ohella tarvitaan tietty vähimmäismäärä yhteisiä arvoja. Milloin oman vapauden ja yksilöllisyyden korostaminen muuttuu välinpitämättömyydeksi? Miten yhteiskunnan kokonaisuus ja ihmisten yhteinen hyvä voidaan parhaiten ottaa huomioon?

Lääketieteen nopea kehitys on parantanut elämän laatua ja pidentänyt eliniän ennustetta. Samalla uudet hoitomuodot synnyttävät uudenlaisia, erityisesti elämän alkamiseen ja päättymiseen liittyviä eettisiä ongelmia. Mistä vanhemmat saavat tukea jouduessaan pohtimaan esimerkiksi sikiöseulontaan tai keinohedelmöitykseen liittyviä valintoja?

Vaikka helppoja vastauksia vapauden ja vastuun kysymyksiin ei olisi, niitä on silti parempi pohtia kuin antautua virran vietäväksi. Moniin ratkaisuihin voi vaikuttaa. Omista valinnoista on kannettava vastuu. Vaikuttaminen ja vastuunkanto onnistuvat sitä paremmin, mitä huolellisemmin eri valintoja ja niiden seurauksia on punnittu. Vanhempina, kansalaisina ja kristittyinä tarvitsemme avoimuutta yhteiskunnan kehitykselle, mutta myös rohkeutta kriittisesti arvioida perhettä koskevien arvojen ja asenteiden muutoksia.

- Perhe-elämän edellytykset ovat muuttuneet samalla, kun perhe-elämää koskevat perusodotukset ovat säilyneet samanlaisina.
- Perhe-eläältä odotetaan yhteyttä, turvaa ja hyväksytyksi tulemisen kokemusta.
- Hyvän elämän kannalta muutoksiin sisältyy uusia mahdollisuuksia, mutta myös suuria haasteita.
- Kirkko haluaa olla ihmisten rinnalla, kun etsimme vastauksia perhe-elämän ja seksuaalisuuden kysymyksiin.

Rakkauden lahja

Rakkaus on tunne, tehtävä ja lahja

Rakkaus on elämän voimakkaimpia tunteita. Rakastaminen ja rakastetuksi tuleminen ovat ihmisen perustoiveita. Rakkaus liittää yhteen ja antaa elämälle mielekkyyden. Se on vahva voima, joka valtaa ihmisen ja tekee hänet onnelliseksi. Rakkaus vahvistaa, mutta myös haavoittaa. Mitä rakkaampi toinen ihminen on, sitä kovempi on hänen menettämisensä tuoma tuska.

Rakkaus kiinnittyy monenlaisiin kohteisiin. Miehen ja naisen välinen rakkaus on inhimillisen rakkauden keskeinen muoto. Vanhempien ja lasten välinen rakkaus on erilainen, mutta yhtä tärkeä. Puhumme myös ystävien rakkaudesta, sukurakkaudesta, lähimmäisen rakkaudesta tai isänmaan rakkaudesta.

Kristillisessä uskossa suhdetta lähimmäiseen ja suhdetta Jumalaan kuvataan rakkauden avulla. Jeesus tiivistä Jumalan lain rakkauden kaksoiskäskyyn: ”Rakasta Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi” (Matt. 22:34–40).

Kun ihminen toivoo tulevansa rakastetuksi, hän tulee samalla asettaneeksi itselleen velvoitteen rakastaa muita. Rakkaus on paitsi tunne myös tehtävä. Rakkauden eteen on tehtävä työtä.

Syvimmältään rakkaus on kuitenkin lahja. Sitä ei ansaita eikä tuoteta, se saadaan ja otetaan vastaan. Apostoli Paavali ylistää rakkauden lahjaa ja sanoo, että elämän tärkeimpiä asioita ovat usko, toivo ja rakkaus, ”mutta suurin niistä on rakkaus” (1. Kor. 13:13).

Johanneksen kirjeessä kehoitetaan rakastamaan toisia, koska ”Jumala on rakkaus” ja koska hän on ensin rakastanut meitä:

Rakkaat ystävät, rakastakaamme toisiamme, sillä rakkaus on Jumalasta. Siinä on rakkaus – ei siinä, että me olemme rakastaneet Jumalaa, vaan siinä, että hän on rakastanut meitä ja lähettänyt Poikansa meidän syntiemme sovituksi. Kun Jumala on meitä näin rakastanut, tulee meidänkin rakastaa toisiamme (1. Joh. 4: 7–11).

Ihmiselämässä vaikuttava rakkaus heijastaa viime kädessä Jumalan rakkautta. Tästä rakkaudesta maailma on luotu, ihminen sovitettu ja luomakunta pyhitetty. Ihminen tulee Jumalan rakkaudesta osalliseksi, kun hänet kastetaan ja kun hänet siunataan ”Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen”.

Elämän kaikkein suurimmat asiat ovat lahjaa. Syntymä on lahja. Ihminen tulee maailmaan ilman omaa tahtoaan. Lapsi ei voi valita äitiään ja isäänsä eikä niitä, jotka pitävät hänestä huolen. Uuden elämän syntymiseen tarvitaan mies ja nainen, mutta syvimmältään lapsia ei ”tehdä”, vaan heidät saadaan.

Toiset ihmiset, läheiset ja ystävät, ovat lahja. Voimme toki itsekkin toimia aktiivisesti niin, että löydämme ihmisiä, joiden lähellä on hyvä olla. Kaikkein tärkeimmille ihmissuhteille on kuitenkin ominaista, että ne saadaan lahjaksi.

Onni ja rakkaus ovat nekin lahjaa. Rakastumisen luonteeseen kuuluu, että se tapahtuu usein yllättäen. Rakkautta ei voi tilata, käskeä eikä valita. Rakastuneet löytävät toisensa, sitoutuvat toisiinsa ja tahtovat yhdessä jakaa ilon ja kärsimyksen.

Elämä vaatii työtä, toimintaa ja vaivannäköä, mutta silti se pysyy lahjana. Silloinkin kun haluamme hallita omaa elämäämme ja sen vaiheita, joudumme usein havaitsemaan, miten monet asiat ovat voimiemme ulottumattomissa.

Kristittyinä luotamme siihen, että Jumala on elämän antaja. Hän on kaiken hyvän lahjoittaja. Elämään sisältyy monia sellaisia tapahtumia ja kohtaloita, joissa on vaikeaa nähdä Jumalan käden jälki. Joskus tuntuu jopa siltä, että Jumala on hylännyt luomansa ihmisen. Vastoin omia epäilyksiämme voimme kuitenkin luottaa siihen, että Jumala on antanut elämän, tarkoittanut sen hyväksi ja pitää luomakunnastaan huolta.

Miten löytää hyvä elämä?

Ihminen tekee aina arvovalintoja, silloinkin kun hän ei sitä erikseen tiedosta. Ihmisen itsensä vuoksi on tarpeen kysyä, millaisia tavoitteita haluamme edistää.

Omantuntonsa avulla ihminen voi tunnistaa elämän tärkeimmät pelisäännöt. Jokainen tietää sisimmässään, että oikea ja väärä tulee erottaa. Kaikkien ihmisarvoa on kunnioitettava. Vahvempien tulee auttaa heikompia. Yhteiselämän pelisääntöjä on noudatettava. Hyvää tulee edistää ja paha vastustaa. Nämä pelisäännöt ilmaisevat ihmisyyhteisön luontaista moraalitajua.

Omatunto kasvaa ja muovautuu yhteisössä. Sen kehitykseen vaikuttavat monet tekijät: lapsuuden kokemukset, kotikasvatus, koulu, ystävät, esikuvat ja julkisuus. Siksi on tärkeää, millaista kulttuuria yhdessä rakennetaan.

Tärkeimmän perustan omantunnon kehitykselle luovat omat vanhemmat. Rakastavat, rajoja asettavat ja kasvatuksessaan johdonmukaiset vanhemmat antavat tukevimmän kasvupohjan. Kodin arvopohja joutuu väistämättä testiin jo päivähoidon ja koulun arjessa – silloin nähdään, mikä kotoa peritty toimii ja mikä ei.

Itsetunto ja perusturvallisuus kehittyvät parhaiten pysyvien ja pitkäjänteisten aikuissuhteiden avulla. Mitä enemmän nuori on saanut kasvaa vanhempiensa lähellä omaksi itsekseen, sitä enemmän hänen omantuntonsa ja sisäinen maailmansa muodostuvat hänen

omakseen, eivätkä jää toisen käsiin. Mitä toimivampia nuoren omatunto ja moraali ovat, sitä vapaampi ja ehjempi on hänen elämänsä.

Omatunto voi kehittyä myös yliherkäksi. Silloin ihminen koee miltei kaiken kielletyksi tai kantaa lähes aina tarpeetonta syyllisyyttä. Terveelle omalletunnolle on ominaista, että ihminen osaa todellisuudentajuisesti tunnistaa syyn sille, miksi hän tuntee häpeää tai syyllisyyttä. Kaikki maailman asiat eivät ole minun vallassani ja vastuullani.

Ihmisen luonnollinen käsitys hyvästä ja pahasta voi vääristyä myös toisella tavalla. Yhteisenä kiusauksena on tulkita moraalia itselle edullisella tavalla. Myös yleinen mielipide voi erehtyä tai toimia hyvän elämän vastaisesti. Vanhan filosofisen periaatteen mukaan siitä, miten ihmiset yleisesti toimivat, ei voi päätellä, että ratkaisu olisi moraalisesti oikea ja kestävä. Oikeiden arvojen ja toimintatapojen tunnistaminen edellyttää kaikilta jatkuvaa valmiutta itsekritiikkiin ja omien ajatusten ennakkoluulottomaan punnitsemiseen.

Omantunnon rinnalla tarvitaan niin hengellisessä kuin yhteiskunnallisessakin elämässä ulkoisia lakeja ja yhteisiä normeja, jotka edustavat yksilön mielipidettä laajempaa vakaumusta. Ne ovat enemmän kuin yleisen mielipiteen summa: niiden on tarvittaessa pystyttävä puhkaisemaan myös yleisen mielipiteen harha. Ilman ulkoisten normien tukea hyvän ja pahan erottaminen voi käydä vaikeaksi. Maallisten lakien tehtävänä on määräyksin ja jopa pakolla ohjata yhteiselämää oikeaan suuntaan.

Raamatun eettinen opetus tukee sitä, minkä ihminen luonnollisen moraalityönsä avulla tuntee oikeaksi. Kymmenen käskyn laki vaatii uskoa Jumalaan ja rakkautta lähimmäiseen. On kunnioitettava vanhempia, toisen henkeä, puolisoa, perhettä, kunniaa ja omaisuutta.

Jeesus vahvisti kymmenen käskyn sisällön ja syvensi sen merkitystä. Vuorisaarnassaan hän kiteytti luonnollisen lain vaatimuk-

sen niin sanottuun kultaiseen sääntöön. ”Kaikki minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille” (Matt. 7:12). Raamattu on kuin peili, jonka edessä voimme kysyä itseltämme, olemmeko oikein kuunnelleet omantunnon ääntä ja Jumalan tahtoa. Se palauttaa mieleen arvoja, jotka joskus unohdetaan ja torjutaan.

Jumalan laki on elämän oma laki. Sen noudattaminen palvelee ja suojelee elämää. Ihminen voi tunnistaa sen sisimmässään hyväksi ja oikeaksi – uskosta tai sen puutteessa riippumatta. Kuuliaisuus elämälle ja sen antajalle tuo mukanaan siunauksen.

Eettisissä kannanotoissaan luterilainen kirkko haluaa puhua enemmän moraalien peruseräpäätteistä kuin antaa yksityiskohtaisia, joka tilanteeseen sopivia elämänohjeita. Halutaan luottaa siihen, että ihmiset kuuntelevat järkensä ja omantuntonsa ääntä, etsivät yhdessä oikeudenmukaisia ratkaisuja ja löytävät oikean tien. Tämän takia luterilainen sosiaalietiikka voi tuntua vaativalta: se haastaa jokaista kehittämään moraalista arviointikykyä ja kantamaan vastuuta omista valinnoista lähimmäisten ja Jumalan edessä.

Vaikka etiikan peruseräpäätteet ovat muuttumattomia, niiden soveltaminen käytäntöön ei ole helppoa. Aina ei pystytä toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Joskus on tyydyttävä keskenäisiin ratkaisuihin, jotta voitaisiin välttää vielä huonommat vaihtoehdot. Tällöin tarvitaan tahtoa harkita asioita yhdessä. Kuuliaisuus omantunnon äänelle on tärkeää myös yhteisen elämän kannalta.

Yhdessä muiden kristittyjen kanssa luterilainen kirkko kunnioittaa pyhää Raamattua uskon ja elämän ylimpänä ohjeena. Lain käskyt, Jeesuksen opetukset ja apostolisten kirjeiden kehoitukset vahvistavat omaatuntoamme ymmärtämään, mitä hyvää Jumala tahtoo suhteessa itseensä ja toinen toisiimme.

Jumalan sanan keskus on kuitenkin vapaaksi tekevä evankeliumi Kristuksesta. Jumalan armo tulee ilmi Jeesuksen elämässä ja persoonassa. Hän, Jumalan Poika, osoitti rakkautta kaikkia kär-

siviä, epäonnistuneita ja syntisiä kohtaan. Raamatun perimmäisenä tarkoituksena on kertoa Jumalan hyvistä teoista kaikkia luotuja kohtaan. Jumalan laki opettaa hyvää elämää, mutta hänen armonsä antaa synnit anteeksi kaikille ihmisille.

- Jokainen ihminen voi tunnistaa luonnollisen moraalitajunsa avulla moraalin keskeisimmät periaatteet.
- Yksilön omatunto voi vääristyä, ja siksi sen rinnalle tarvitaan ulkoisia lakeja ja normeja, jotka ohjaavat kohti yhteistä hyvää.
- Terve omatunto yhdessä kymmenen käskyn ja Jeesuksen esimerkin kanssa antavat pohjan hyvälle elämälle.
- Moraalin peruseriaatteet ovat muuttumattomia, mutta niiden soveltaminen vaatii harkintaa ja myötälämisen kykyä.
- Raamatun ja kirkon tärkein viesti on kaikille kuuluva Jumalan armo.

Haluava ja palveleva rakkaus

Ihmiskunnan historiassa on puhuttu kahdesta erilaisesta rakkauden muodosta. Rakkaus voi olla yhtäältä haluavaa ja tavoittelevaa rakkautta, joka etsii itselleen hyvää. Rakkaus voi olla toisaalta myös palvelevaa ja uhrautuvaa rakkautta, joka tahtoo toisen parasta. Kummallakin rakkauden muodolla on ihmiselämässä oma tärkeä tehtävänsä.

Haluavaa rakkautta on usein nimitetty kreikan kielen sanalla *eros*-rakkaudeksi. Tämä rakkaus syntyy siitä voimasta, joka saa ihmisen tavoittelemaan rakkauden kohdetta itselleen. Rakkaus syntyy jostakin kauniista ja hyvästä, josta ihminen haluaa nauttia ja iloita. Miehen ja naisen välinen eroottinen rakkaus on yksi esimerkki tavoittelevasta rakkaudesta.

Palvelevaa rakkautta on nimitetty *agape*-rakkaudeksi. Tämä rakkaus kasvaa asenteesta, joka tahtoo tehdä toiselle hyvää ja auttaa häntä. Silloin ihmiselle ei ole tärkeää, mitä hyvää hän saa itselleen, vaan se, mitä hyvää hän voi antaa lähimmäiselleen. Vanhemman rakkaus lapsen on malliesimerkki uhrautuvasta rakkaudesta. Itsensä lahjoittava ja toista palveleva rakkaus antaa syvän tarkoituksen kaikille ihmissuhteille.

Sekä haluava että palveleva rakkaus ovat Jumalan hyviä lahjoja. Luomiskertomuksen mukaan ihminen kaipaa toista ihmistä: ”Ei ole hyvä ihmisen olla yksinään” (1. Moos. 2:18). Vanhassa

testamentissa ylistetään miehen ja naisen välistä intohimoa: ”Rakkaus on väkevä kuin kuolema, kiivas ja kyltymätön kuin tuonela. Sen hehku on tulen hehkua” (Laul. 1. 8:6). Molemmat raamatunkohdat ovat osa kirkon vihkikaavaa. Jumala itse on istuttanut ihmiseen rakkauden hehkun, joka palvelee miehen ja naisen välisen suhteen syntymistä ja elämän jatkumista.

Haluava, intohimoinen rakkaus tarvitsee rinnalleen palvelevan, itsensä lahjoittavan rakkauden, joka etsii toisen parasta. ”Rakkaus (agape) on kärsivällinen, rakkaus on lempeä, rakkaus ei etsi omaa etuaan, ei iloitse vääryydestä, vaan iloitsee totuuden voittaessa.” Tämä rakkaus ei katoa koskaan (1. Kor. 13:1–13).

Palveleva rakkaus on hyvän parisuhteen edellytys. Ilman sitoutumista, uskollisuutta ja toisen huomioon ottamista elämä köyhtyy oman onnen ja edun tavoittelemiseksi. Pelkkä itselle haluaminen myrkyttää perhe-elämän. Eroottinen rakkaus kuuluu vanhempien välille, mutta palveleva rakkaus yhdistää kaikkia perheen jäseniä.

Jumalan rakkaus on uhrautuvaa, itsensä lahjoittavaa rakkautta. Jumalan rakkaus kohdistuu sellaiseen, mikä ihmisten silmissä on arvotonta ja heikkoa. Jumala ei etsi kaunista ja arvokasta, vaan hänen rakkautensa tekee kohteestaan kauniin ja arvokkaan. Jumala jakaa ja lahjoittaa hyvää kaikille luoduille. Hänen rakkautensa kohdistuu erityisesti epäonnistuneisiin, kärsiviin, syntisiin ja niihin, jotka ovat muiden silmissä arvottomia.

Kirkkain kuva Jumalan uhrautuvasta rakkaudesta on Kristuksen syntyminen ihmiseksi, hänen kärsimyksensä ja kuolemansa. ”Ei Ihmisen Poikakaan tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan ja antamaan henkensä lunnaiksi kaikkien puolesta” (Matt. 20:28).

Ihmisen on tultava osalliseksi palvelevasta, uhrautuvasta rakkaudesta voidakseen toteuttaa sitä elämässään. Kristus antaa sanoillaan ja teoillaan esimerkin siitä, miten meidän tulee rakastaa toisiamme. Hän ei kuitenkaan ole vain esimerkki, vaan myös Ju-

malan armon lahja, jonka usko tuo ihmisen sydämeen. Kristuksen rakkauden voima alkaa vaikuttaa elämän arjessa, perheissä ja ihmissuhteissa.

Ongelmamme ei useinkaan ole se, että emme tietäisi, miten tulee rakastaa, vaan se, että meiltä puuttuu voimaa rakkauden toteuttamiseen. Kristuksen rakkaus on voimanlähde, joka voi uudistaa elämämme. Joka katsoo Kristukseen, ei voi olla rakastamatta lähimmäisiään.

- Rakastaminen ja rakastetuksi tuleminen ovat ihmisen perustoiveita.
- Rakkaus on lahja ja tehtävä.
- Rakkaudella on kaksi ulottuvuutta: itselle haluava ja toisia palveleva rakkaus.
- Rakkaus ei voi tavoitella vain omaa etua. Aito rakkaus tavoittelee toisen parasta.
- Parisuhteessa eroottinen rakkaus rikastuttaa elämää ja synnyttää uutta; palveleva rakkaus suojelee elämää ja auttaa sitoutumaan.

Elämä Jumalan ja lähimmäisten yhteydessä

Raamatun alussa olevat kuvaukset luomisesta pyrkivät vastamaan moniin elämän perustaviin kysymyksiin. Mikä on ihmisen alkuperä, merkitys ja tehtävä? Mitä tarkoittaa, että ihminen on Jumalan luoma? Mikä on ihmisen suhde luomakuntaan? Raamatun luomiskertomukset antavat pohjan myös sille, mitä kirkko opettaa seksuaalisuudesta, avioliitosta ja perheestä.

Luomiskertomusten mukaan ihminen on Jumala kuva ja sellaisena hänellä on luovuttamaton ihmisarvo. Ihminen on luotu sekä Jumalan että toisten ihmisten yhteyteen. ”Jumala loi ihmisen kuvakseen, Jumalan kuvaksi hän hänet loi, mieheksi ja naiseksi hän loi heidät” (1. Moos. 1:27). Usko Jumalaan ja yhteys lähimmäiseen ovat ihmiselämän perusolot.

Sukupuolisuus on luomakunnan elämää ylläpitävä ja uudistava voima. Se on erottamaton osa ihmisenä olemista. Se on Jumalan lahja, jonka tarkoitus on palvella miehen ja naisen välisen suhteen syntymistä ja säilymistä, ja siten myös turvata elämän jatkuminen. Luomiskertomuksessa toistuvat usein sanat: ”Ja Jumala näki, että niin oli hyvä”. Myös ihmisen sukupuolisuus on osa Jumalan hyvää luomistyötä.

Kirkko uskoo, että luodessaan ihmisen mieheksi ja naiseksi Jumala asetti avioliiton heidän yhteiseksi elämänmuodokseen. Mies ja nainen irtaantuvat vanhemmistaan, sitoutuvat toisiinsa ja kantavat vas-

tuuta toisistaan läpi elämän: ”Siksi mies jättää isänsä ja äitinsä ja liittyy vaimoonsa, niin että he tulevat yhdeksi lihaksi” (1. Moos. 2:24).

Jokainen ihminen kaipaa ja tarvitsee yhteyttä toisten kanssa. Jumalan luomalla kumppanuudella toisen sukupuolen kanssa on erityinen arvo. Ihminen on sosiaalinen olento, jonka elämä toteutuu yhteydessä toisiin ihmisiin, Luojaan ja muuhun luomakuntaan.

Ihmisen hyvinvoinnille on välttämätöntä, että hän tulee toisten hyväksymäksi ja rakastamaksi. Yksin jääminen ja hylätyksi tuleminen horjuttavat sekä aikuisen että erityisesti lapsen ja nuoren mieltä. Onnellinen elämä on elämää yhteydessä toisten ihmisten kanssa.

Luotuaan ihmisen mieheksi ja naiseksi Jumala siunasi heidät (1. Moos. 1:27–28). Mies ja nainen on luotu toisiaan täydentäviksi ja keskenään tasaveroisiksi kumppaneiksi. Sukupuolten välinen erilaisuus tuo rikkautta naisen ja miehen keskinäiseen elämään ja palvelee uuden elämän syntymistä.

Sukupuolten erilaisuus ei merkitse eriarvoisuutta. Sekä mies että nainen luodaan Jumalan kuvaksi. Yhdessä heidän tulee viljellä ja varjella luomakuntaa. Yhteenkuuluvuutta ja kumppanuutta heijastaa myös Raamatun kertomus naisen tekemisestä miehen kylkiluusta (1. Moos. 2:21–22), sillä Vanhan testamentin kuvakielessä kylkiluu on syvän ystävyuden ja rinnakkaisuuden vertauskuva. Sukupuolten välinen epätasa-arvo ja valtataistelu eivät kuulu Jumalan luomistahtoon.

- Ihminen on luotu yhteen Jumalan, toisten ihmisten ja luomakunnan kanssa.
- Elämä on Jumalan lahja, jota meidän tulee käyttää vastuullisesti.
- Jumala loi ihmisen mieheksi ja naiseksi ja siunasi heidän yhteytensä.
- Mies ja nainen ovat toisiaan täydentäviä ja tasavertaisia kumppaneita.

Seksuaalisuus on Jumalan hyvää luomistyötä

Seksuaalisuus on vieteistämme väkevimpiä. Miehen ja naisen keskinäinen vetovoima ja jännite on läsnä lähes kaikessa kanssakäymisessä. Tasapainoinen suhtautuminen sukupuolisuuteen tuo elämään onnea, mutta on samalla vaikea haaste.

Sukupuolisuus on aina läsnä ihmisen elämässä. Ensimmäinen tehtävä, jonka Jumala ihmiselle antaa ja jonka hän siunaa, koskee sukupuolten yhteyttä ja suvun jatkamista. ”Jumala siunasi heidät ja sanoi heille: Olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa” (1. Moos. 1:28). Sukupuolisuus on Jumalan lahja.

Raamatussa, erityisesti Vanhassa testamentissa, ihmisen seksuaalisuudesta puhutaan usein elämänläheisesti ja myönteisesti. Laulujen laulu, häälaulujen kokoelma, kertoo paitsi Jumalan rakkaudesta myös miehen ja naisen välisen rakkauden kauneudesta:

Hänen vasen kätensä on pääni alla, hänen oikea kätensä hyväilee minua. Minä vannotan teitä, Jerusalemin työt: älkää häiritkö rakkauttamme, älkää häiritkö, ennen kuin itse luamme herätä! (Laul. l. 8:3–4)

Ihminen on ruumiin ja sielun muodostama kokonaisuus. Ruumiis vaikuttaa mieleen ja mieli ruumiiseen. Sukupuolisuus ei ole vain ruumiillisuuden osa, vaan se koskettaa syvästi koko persoonaa. Ruumiin ja mielen tasapaino on ihmisen hyvinvoinnille ja jaksamiselle olennainen asia.

Seksuaalisuus herättää voimakkaita tunteita. Sen vuoksi on ymmärrettävää, että siihen on aikojen kuluessa suhtauduttu hyvinkin ristiriitaisesti, joskus jyrkän kielteisesti ja askeettisesti, toisinaan taas korostetun vapaamielisesti ja nautinnonhaluisesti.

Toisten mielestä ihminen saavuttaa sisäisen rauhan vasta, kun hän oppii täydellisesti hillitsemään aistilliset halunsa ja elää kurinalaista askeettista elämää. Vastakkaisen näkemyksen mukaan ihminen on sitä onnellisempi, mitä vapaammin ja estottomammin hän voi toteuttaa seksuaalisia tarpeitaan ja seurata halujaan. Historiassa on ollut aikoja, jolloin jompikumpi ajatustapa on hallinnut.

Kristillisissä kirkoissa on toisinaan pidetty ihmisen ikuista sielua arvokkaampana kuin hänen katoavaista ruumistaan. Hengellisen elämän arvostus on noussut niin korkealle, että sen rinnalla ruumiillisuus, sukupuolisuus ja jopa avioliitto ovat olleet alempiarvoisia elämäntilanteita. Pidättyminen seksuaalisuudesta on joskus ollut kristityn ihanne.

Luterilainen kirkko vierastaa sekä pidäkkeettömän seksuaalisuuden että seksuaalisen pidättymissä ihannoimista. Seksuaalisuus on Jumalan lahja. Sukupuolisuus toteutuu tarkoituksensa mukaisesti, kun siihen liittyvät rakkaus, sitoutuminen ja uskollisuus. Seksuaalisuuden aidoin ja kaunein, turvallisin ja tyydyttävien toteutumispaiikka on avioliitto, jossa puoliset tahtovat sitoutua toisiinsa ja olla toisilleen uskollisia läpi elämän.

Sukupuolisuuden antama ilo kuuluu elämään eikä sitä tarvitse hävetä. Itsekäs oman nautinnon hakeminen johtaa kuitenkin siihen, että toisia ihmisiä aletaan käyttää hyväksi. Käsitys elämäs-

tä kapenee, lähimmäinen muuttuu oman nautinnon välineeksi. Vapaus voi tuoda mukanaan turvattomuutta, josta kärsivät eniten kaikkein heikoimmat, erityisesti lapset ja nuoret.

Myönteiseen sukupuolielämään kuuluu oikeus ja velvollisuus asettaa rajoja. Seksuaalisuutta on toteutettava ihmisen arvon mukaisesti. Halujen itsekäs tyydyttäminen vahingoittaa ihmisen suhdetta itsen, toisiin ja Jumalaan.

Kun Paavali kehottaa ”ristiinnaulitsemaan” itsekkäät halut ja elämään Hengen johdatuksessa (Gal. 5:24–25), ajatus ei ole seksuaalikielteenen. Hän haluaa ohjata sitoutumiseen ja palvelemaan rakkauteen. Paavalin kehoitus koskee itsekkyiden kaikkia muotoja:

Teidät on kutsuttu vapauteen. Mutta älkää tämän vapauden varjolla päästäkö itsekästä luontoanne valloilleen, vaan rakastakaa ja palvelkaa toisianne. Lain kaikki käskyt on pidetty, kun tätä yhtä noudatetaan: ”Rakasta lähimmäistäsi, niin kuin itseäsi” (Gal. 5:13–14).

- Seksuaalisuus on osa Jumalan hyvää luomistyötä. Se on myönteinen, koko ihmisen persoonaa koskettava elämänvoima.
- Sekä seksuaalikielteisyys että ylikorostunut vapaamielisyys voivat estää sukupuolisuuden aidon toteutumisen.
- Seksuaalisuuden toteuttamiseen kuuluvat vastuu, sitoutuminen ja uskollisuus. Avioliitto antaa tähän parhaimmat edellytykset.

Rakkautta joutuu opettelemaan

Rakastumiseen sisältyy toive rakkauden jatkumisesta. Avioliittoon vihittävät tahtovat, että he voisivat rakastaa toisiaan ”myötä- ja vastoinkäymisissä”. Myös ne, jotka avioituvat uudelleen, toivovat, että heidän liittonsa kestäisi. Ihmiset odottavat itseltään ja puolisoiltaan elämän mittaista rakkautta.

Ihanne ja todellisuus eivät kuitenkaan aina kohtaa. Toiseen ihmiseen asetetut odotukset eivät täyty. Emme osaa palvella toista, vaikka haluaisimme. Elämän arki on usein ankarampi kuin omat toiveemme.

Kun rakastuminen vähitellen muuttuu rakkaudeksi, eteen tulee myös monenlaisia jännitteitä. Toisen tausta on erilainen, tavat ovat toisenlaisia, odotukset osoittautuvat epärealistisiksi. Tarvitaan sovittelua, suostumista ja luopumista, jotta yhteinen elämä sujuisi.

Elämä on usein kaikkein vaikeinta juuri läheisimpien ihmisten kanssa. Kun eletään yhdessä, kumppanista paljastuu uusia piirteitä, sekä kiehtovia että ärsyttäviä. Itselle merkityksellisten ihmisten kanssa eläessä joutuu kohtaamaan myös oman haavoittuvuutensa ja itsekkyytensä. Kärsivällisyys joutuu koville.

Kriisit koettelevat rakkautta, mutta tarjoavat myös mahdollisuuden oppia ja syventää suhdetta. Miten osaisimme enemmän kuunnella kuin vaatia ja syyttää? Kuinka jaksaisimme enemmän

kantaa yhteistä vastuuta kuin langeta valtataisteluun? Miten voisimme enemmän muuttaa itseämme kuin syytellä toista?

Avioliitto on miehelle ja naiselle kovin koetinkivi, mutta myös paras kasvupaikka. Toimivassa parisuhteessa mies ja nainen, jotka arvostavat itseään, löytävät myös toisiinsa parhaan yhteyden.

Ihmisessä on paljon myönteisiä voimavaroja. Avioliittoon vihitäessä puolisoilta kysytään: Tahdotko ottaa puolisosiksi ja rakastaa...? Tahto rakastaa on aina suurempi kuin voima tahdon toteuttamiseen. Elämään ja rakkauteen kuuluu, että tahdon eteen joutuu näkemään vaivaa. Miten hyvä tahto voisi kasvaa ja voimistua?

Kristillinen usko luottaa siihen, että ihmisellä on kyky tehdä itselleen ja läheisilleen hyvää. Elämänkokemus kuitenkin osoittaa, että hyvät tarkoitukset vääristyvät paljon useammin kuin toivoisimme. Itsekkyys, ihmisen perussynti, turmelee hyvät aikeemme. Rakastamisen sijasta etsimme omaa etua, nautintoa ja valtaa. Sen sijaan, että kysyisimme yhdessä, mikä on hyvää, vaadimme oman tahtomme toteutumista. Jumalan alkuperäinen tahto ihmisen suhteen unohtuu. Kadotamme tasapainoisen yhteyden toiseen ihmiseen ja Jumalaan.

Miten päästä eteenpäin, jos koetut loukkaukset ovat syviä tai jos hylätyksi tulemista ei pysty unohtamaan? Jokaisessa perheessä joudutaan kohtaamaan sekä selittämätön kärsimys että itse aiheutettu paha. Elämään kuuluu, että eteen tulee vastoinkäymisiä. Jos odotamme vain pelkkää myötämäkeä, meillä on epärealistinen käsitys elämästä.

Tärkeintä kriisien hetkellä on, että niitä ei paeta. Kriisien karttaminen voi olla oman itsensä pakenemista. Silloinkin kun omat pettymykset ovat raskaita, on hyvä pysähtyä kuuntelemaan toisen kokemuksia ja ääntä. Jos tämä ei onnistu kahden kesken, silloin ulkopuolisen ammattiauttajan apu voi olla tarpeen.

Monet ovat kokeneet, että yhdessä läpikäydyt kriisit ovat syventäneet avioliittoa. Rakkautta on jouduttu opettelemaan. Yh-

dessä voitettut vaikeudet ovat vahvistaneet sekä omaa persoonaa että keskinäistä yhteenkuuluvuutta. Pitkään liittoon sisältyy siunaus, jonka merkitystä on vaikea pukea sanoiksi.

Perhe on paikka, jossa ihminen voi kasvaa keskinäisessä yhteydessä ja rakkaudessa. Rakkauden saamisen kokemuksesta kasvaa kyky rakastaa toisia.

Anteeksiantamuksen voima

Anteeksipyyttäminen ja anteeksiantaminen ovat vahvoja lääkkeitä. Vaikka ne vaativat nöyryytystä, ne myös yhdistävät ihmisiä ja antavat uutta voimaa katsoa kohti tulevaisuutta. Pieni sana ”anteeksi” kätkee sisäänsä uskomattoman suuren voiman. Niin anteeksi pyytämisen kuin anteeksi antamisenkin voidaan ilmaista läheisessä ihmissuhteessa myös tekoina, eleinä ja viitteellisinä viesteinä. Ihminen joka pyytää anteeksi, on rohjennut katsoa itseään rehellisesti. Ihminen joka antaa anteeksi, ilmaisee syvää rakkautta. Ihminen joka saa anteeksi, uskaltaa aloittaa uudelleen.

Anteeksiantamus on kristillisen uskon ydinviesti. Jumalan armo ja anteeksiantamus tulee kirkkaasti ilmi Jeesuksen persoonassa, sanoissa ja teoissa. Jeesus lähestyi elämässään epäonnistuneita ja antoi heille synnit anteeksi. Koska Jumala rakastaa meitä, mekään emme saa kohdella toisiamme rakkaudettomasti.

Olkaa toisianne kohtaan ystävällisiä ja lempeitä ja antakaa toisillenne anteeksi, niin kuin Jumalakin on antanut teille anteeksi Kristuksen tähden (Ef. 4:32).

Jumalan rakkaus kohdistuu erityisesti heikkoihin, katuviin ja syntisiin. Kun Jeesus kohtasi aviorikoksen tehneen naisen, hän ei suostunut tuomitsijoiden vaatimukseen kivittämisestä. ”Se teistä,

joka ei ole tehnyt syntiä, heittäköön ensimmäisen kiven.” Kun ihmiset olivat lähteneet pois, Jeesus kysyi naiselta:

”Nainen, missä ne kaikki ovat? Eikö kukaan tuominut sinua?” ”Ei, herra”, nainen vastasi. *Jeesus sanoi: ”En tuomitse minäkään. Mene, äläkä enää tee syntiä”* (Joh. 8:1–11).

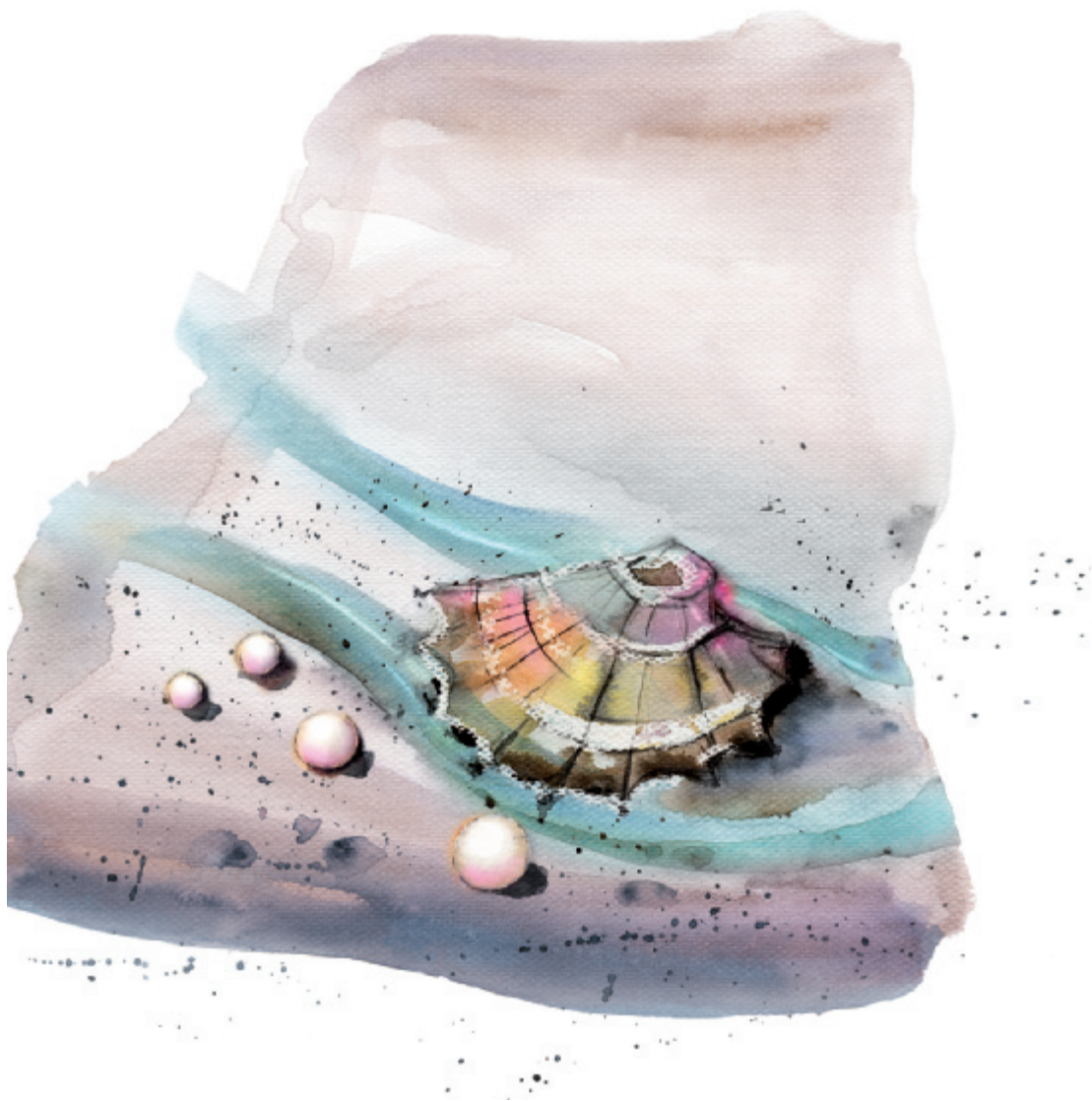
Isä meidän -rukouksessa Jumalan rakkaus ja ihmisten välinen rakkaus kulkevat käsi kädessä: ”Anna meille meidän syntimme anteeksi, niin kuin mekin anteeksi annamme niille, jotka ovat meitä vastaan rikkoneet.” Rakkaus ja anteeksiantamus ovat vastalääke epäluulolle, vihalle ja katkeruudelle. Epäonnistumisten jälkeenkin ihmisellä on lupa luottaa Jumalan armoon ja aloittaa uudelleen.

Kirkon tärkein tehtävä on olla anteeksiantamuksen asialla. Silloinkin kun on puhe moraalista ja hyvän elämän periaatteista, Jumalan armo ja rakkaus pysyy ensisijaisena. Jeesus on Vapahtaja ja Armahtaja. Samalla hän antaa meille mallin, miten meidän tulee suhtautua lähimmäisiimme. Jumalan ja Kristuksen rakkaus antavat syyn ja voiman rakastaa toisia ihmisiä.

- Rakkauteen kuuluu unelmia, mutta myös pettymyksiä.
- Elämän kriisit koettelevat rakkautta, mutta antavat myös uusia mahdollisuuksia.
- Anteeksiantamus antaa voimaa katsoa tulevaisuuteen.
- Kristus on Jumalan rakkauden kirkkain kuva. Koska Jumala on rakastanut ihmisiä, meidänkin tulee rakastaa toisiamme.

Seksuaalisuuden lahja

Kasvurauhan arvo

Sukupuolisuus on läsnä ihmisen elämässä syntymästä alkaen. Lapsen ja nuoren kehityksessä seksuaalisuuden vähittäinen herääminen on olennainen osa kasvua. Vanhemmilta ja kasvattajilta vaaditaan herkkyyttä ja viisautta tukea lapsen tasapainoista kehitystä. Kodeilla, koululla, kummeilla, ystävillä, seurakunnilla ja yhteiskunnalla on kaikilla oma tehtävänsä, jotta lapsi voisi kasvaa turvallisessa ympäristössä.

Seksuaalinen kehitys etenee vaiheittain ja sen ilmenemismuodot ovat eri ikäkausina erilaisia. Seksuaalisuuteen ei kuulu vain biologinen puoli, vaan se saa sisältönsä ja tunnepohjansa vuorovaikutuksessa läheisten ihmisten kanssa.

Uuden elämän herkin ja tärkein vaihe on 0–3 ikävuosille sijoittuva varhaisen vuorovaikutuksen jakso. Tämän vaiheen elämäkokemukset säätelevät monia myöhempiä tilanteita ja käyttäytymistä. Lapsitutkimus on osoittanut, että ongelmien ja oireiden juuret saattavat olla näissä ensimmäisissä elinvuosissa.

Äidin, isän ja lapsen muodostama kolmiosuhde on niin tytön kuin pojan identiteetin kehityksen kannalta ratkaiseva. Lapsi tarvitsee kehitykseensä molempia vanhempia: samaa sukupuolta olevaa vanhempaa samaistumiskohteekseen ja vastakkaista sukupuolta naisen ja miehen roolin vahvistajaksi. Tässä kasvuprosessissa vanhempien läsnäolo ja kaikki, mitä he lapselleen sanovat ja

tekevät, vaikuttaa lapsen persoonaan ja siten myös sukupuoli-identiteetin kehitykseen. Myöhempi murrosikä antaa mahdollisuuksia kaiken varhaisvaiheessa keskeneräiseksi jääneen jatkokypsytymiseen ja tarvittaessa korjaamiseen.

Mitä luottavaisempi lapsen suhde omiin vanhempiin on, sitä paremmat edellytykset hänellä on kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi. Kotona koettu huolenpito ja hellyys on tärkeää niin vauvalle kuin varttuneemmalle. Vanhempien antama lämpö, halaukset ja syli antavat kokemuksen turvallisuudesta, jolla on merkitystä myös myöhemmin. Lapsi rakentaa alusta lähtien kuvaa omasta kehostaan ja vuorovaikutuksen merkityksestä.

Oman seksuaalisuutensa löytämiseen lapsi tarvitsee aikaa. Kaikki kehitysvaiheet ovat tarpeellisia ja ne kaikki on kuljettava läpi. Pieni lapsi oppii tuntemaan itseään tarkkailemalla ja tutkimalla. Hän havaitsee, että tytöt ja pojat ovat erilaisia. Vastaamalla lapsen kysymyksiin vanhemmilla on luonteva mahdollisuus välittää myönteistä asennetta seksuaalisuuteen. Lasta on suojeltava tiedoilta, kuvilta ja kokemuksilta, jotka eivät kuulu hänen ikäkautensa. Aikuinen rakastaa lasta parhaiten asettamalla hänelle turvalliset rajat ja valvomalla, että niiden puitteissa myös toimitaan.

Lapsen sukupuoli-identiteetin kehityksessä on tärkeää, että hän kokee olevansa hyväksytty juuri oman sukupuolensa edustajana. Molemmilla vanhemmilla on luovuttamattoman tärkeä tehtävä tässä kehityksessä. Läheinen sukulainen tai perheen muu ystävä voi toimia miehen tai naisen mallina, mikäli lapsi kasvaa ilman jompaakumpaa vanhempaa. Varhaiset turvalliset läheisyyden kokemukset omien vanhempien tai muiden läheisten kanssa suojaavat nuorta liian varhaisilta seksikokemuksilta.

Pieni lapsi ei koe seksuaalisia tunteita aikuisen tai murrosikäisen tavoin. Ympäristössään lapset kohtaavat joskus hyvinkin suorasukaista seksuaalista viestintää. Mainokset, lehdet ja elokuvat sisältävät eroottisesti virittyntä materiaalia. Lapsella ei ole väli-

neitä käsitellä tällaista aineistoa ja siksi hän ahdistuu siitä. Häneltä viedään edellytyksiä kasvaa oman ikävaiheensa mukaisella tavalla, kun hän joutuu kohtaamaan aikuisten maailmaan kuuluvia asioita. Lasten kasvurauha tarvitsee nykyistä parempaa turvaa.

Lapsen ja nuoren kehitystä ei pidä kiirehtiä. Riittävän pitkää lapsuus ja nuoruus omassa kodissa antavat tarpeellisen kasvurauhan. Vanhempien tuki ei saa loppua liian aikaisin. Laki ulottaa sen 18-ikävuoteen saakka. Turvalliseen kasvuun kuuluu riittävän tiedon antaminen, mutta myös lapsen suojeleminen ennenaikaiselta tiedolta ja turhalta aineistolta. Hyvään lapsuuteen kuuluu asioita ja salaisuuksia, jotka avautuvat aikanaan. Aikuisuuteen ehtii myöhemminkin.

Lapsen ja nuoren seksuaalinen kehitys on äärettömän herkkä asia. Julkisen ilmapiirin yliseksuaalistuminen kiihdyttää lasten ja nuorten näennäistä aikuistumista. Miten voitaisiin yhdistää lapsen kehitykselle tarpeellinen suoja ja aikuiseksi kasvamisen kannalta välttämätön tieto? Vanhemmilta saatu asiallinen informaatio on paras tuki. Aikuisten kiusoittelevat puheet ja vihjailevat eleet nuori voi kokea loukkaavina. Hänen omaa maailmaansa on kunnioitettava.

Ulkopuolelta tulevien ärsykkeiden määrä on lisääntynyt tavalla, joka vahingoittaa lapsia ja nuoria. Kaikkea ei tarvitse kuulla eikä nähdä. Vanhemmillä on oikeus rajoittaa ennen aikaisten käyttäytymistapojen omaksumista. Myös poliittisilta päättäjiltä on voitava odottaa rohkeutta rajoittaa sellaisten vaikutteiden saamista, jotka vaurioittavat lasten ja nuorten tasapainoista kehitystä. Informaation vapaus on tärkeää, mutta se ei ole ainoa arvo, jota tulee kunnioittaa.

Median vaikutus lapseen on nykyisin entistä vahvempi. Television ja tietokoneiden maailma voi kehittäväällä tavalla ruokkia lapsen tietopiiriä ja mielikuvitusta. Mikään virtuaalimaailma ei kuitenkaan voi korvata toisen ihmisen kasvoja ja todellista läsnäoloa.

Teknisten välineiden ääreen yksin jääneen lapsen mieli voi yksipuolistua ja vääristyä. Jos lapsen kanssa keskustellaan siitä, mitä mediasta näkyy, hän oppii valikoimaan ja arvioimaan näkemäänsä kriittisesti. Väkivaltaviihteen katsominen ei kuulu lapsille.

Lapsiin kohdistuvaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön on puuttettava päättäväisesti. Hyväksikäytöstä on kyse myös silloin, kun aikuiset houkuttelevat alaikäisiä tarjoamalla rahaa, tavaroita tai muita etuja. Insesti ja pedofilia vammauttavat lasta syvästi ja kokemukset voivat säilyä vuosikymmeniä raskaana henkisenä taakana. Hyväksikäytön selvittely vaatii moniammatillista yhteistyötä. Hyväksikäyttäjän on kannettava teoistaan moraalinen ja oikeudellinen vastuu. Mutta hänkin on apua tarvitseva ihminen.

Seksuaalivietin voima on saanut markkinointiviestinnän käyttämään sitä hyväkseen. Seksuaalisiin tarpeisiin vedotaan myös sellaisissa yhteyksissä, joilla ei ole mitään tekemistä sukupuolisuuden kanssa. Suoritus- ja ulkonäköpaineet luovat turhia pelkoja ja pahimmillaan ne sairastuttavat nuoren. Kehitystä puolustetaan ilmaisunvapaudella, mutta huomiota ei kiinnitetä siihen, että kuva ihmisyydestä voi vakavalla tavalla vääristyä.

Sukupuolisuus on aina osa ihmisen persoonaa. Jos seksuaalisuudesta tulee fyysisen himon tyydyttämistä, ihminen voi sisimmässään nopeasti autoitua. Viihdeteollisuuden antama kuva elämästä luo erityisesti nuorissa vääriä odotuksia ja malleja. Ihminen ei ole halujensa vallassa toimiva seksikone. Kuvitelmat ihmisen rajattomasta riippumattomuudesta osoittautuvat enemmän tai myöhemmin harhoiksi, joiden laskuja maksavat pitkään ne, jotka ovat kaikkein haavoittuvimpia, usein tytöt ja naiset, mutta myös pojat ja miehet. Tarjotun ja toivotun vapauden sijasta myynnissä onkin sisäistä orjuutta ja epätoivoa.

Jos lapsi on pienestä pitäen saanut tuntea, että hän on vanhemmille rakas ja arvokas, hän oppii kunnioittamaan itseään. Hän saa hyvän itsetunnon, oppii arvostamaan myös ruumistaan

ja saa voimavaroja pitää huolta itsestään. Kotona lapselle voidaan jo pienestä pitäen tehdä selväksi, että ihmisen keho on hänen omaa aluettaan. Aitoon hellyyteen kuuluu toisen ihmisen, erityisesti lapsen fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen.

- Seksuaalisuus sisältää sekä fyysisen että tunnepohjaisen vuorovaikutuksen.
- Lapsen seksuaalinen kehitys tarvitsee nykyistä paremman kasvurauhan.
- Vanhemmat ja muut kasvattajat huolehtivat kasvurauhasta, kun he tukevat lapsen itsekunnioitusta, asettavat terveitä rajoja ja suojelevat häntä turhilta virikkeiltä, tiedoilta ja kuvilta.
- Kaupallinen seksi turmelee seksuaalisuuden lahjaa, aiheuttaa vääriä paineita ja uhkaa erityisesti heikoimassa asemassa olevia.
- Lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön on puututtava päättäväisesti.

Seksuaalisuuden herääminen

Ihmisen erottaa muusta luomakunnasta se, että hän kykenee myös seksuaalisuudessa näkemään syy-seuraussuhteita, ennakkoimaan tekojensa vaikutuksia, kantamaan vastuuta ja tuntemaan tervettä syyllisyyttä. Lyhyesti sanottuna hän kykenee tekemään eron hyvän ja pahan välillä.

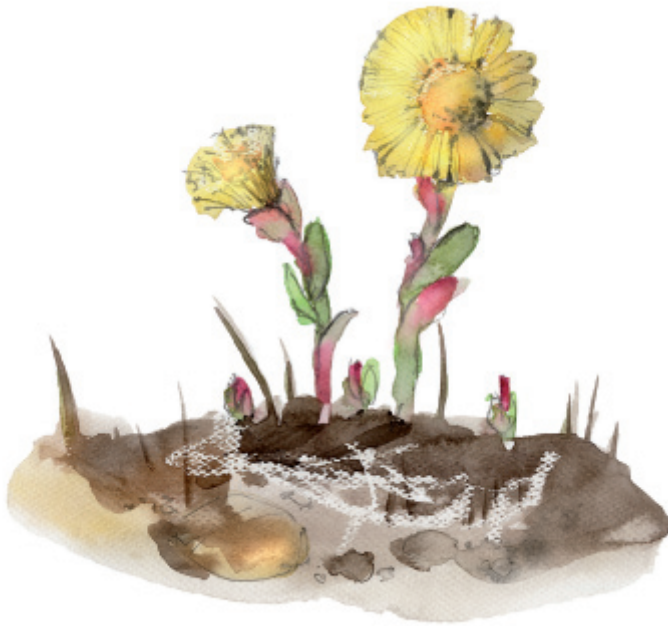
Parhaimmillaan seksuaalisuus on osa emotionaalista, fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Terve seksuaalisuus edellyttää positiivista ja kunnioittavaa suhtautumista seksuaalisuhteisiin. Aito kunnioitus tekee mahdolliseksi nautinnon ja turvalliset kokemukset, joihin ei liity toisen hyväksikäyttöä, pakkottamista tai väkivaltaa.

Seksuaalisuus synnyttää tarpeen tavoitella läheisyyttä, lämpöä, lohdutusta, yhteenkuuluvuutta ja mielihyvää. Se vaikuttaa ihmisen sisällä, olipa hän nuori tai vanha, yksin tai joukossa. Se on läsnä myös kaikissa hänen vuorovaikutussuhteissaan.

Seksuaalisuudesta puhuminen ei aina ole vanhemmille helppoa. Heille kuuluu kuitenkin etuoikeus, mutta myös ensisijainen velvollisuus välittää oikeaa tietoa sekä niitä arvoja ja ihanteita, joiden varaan hyvä elämä rakentuu. Jos lapsi on pienestä asti kokenut, että fyysiseen läheisyyteen liittyy kokemus turvallisuudesta, hän oppii itsekkin samanlaisia asenteita. Vanhempien keskinäinen suhde itsessään välittää tietoa sanojakin tehokkaammin.

Nykyisin lapset tulevat murrosikään varhemmin kuin vanhempansa. Oman minän löytäminen on kuitenkin pitkän kehityksen tulos. Nuoret tarvitsevat itsenäistymiseensä sekä rohkaisua että rakkaudellista tukea. Jokaisen tulee saada kasvaa omassa tahdissaan. Herkkää kasvua ei pidä häiritä kiirehtimällä eikä asettamalla liian varhaisia odotuksia.

Murrosiän seksuaalisuus on mullistava murros. Lapsuus jää taakse ja aikuisuus on lähellä. Fyysinen kypsyminen herättää halun lähestyä toisen sukupuolen edustajia. On kiehtovaa tuntea oman seksuaalisuutensa ensi piirteet ja havaita niitä myös muissa.

Seksuaaliset mielikuvat alkavat hallita murrosiässä ajatuksia voimalla, joka saattaa hämmentää. Itsetyydytys lisääntyy sekä pojilla että tytöillä. Se on yksi vaihe omaan seksuaalisuuteen tutustumisessa. Seksuaalisuuden purkautumistienä se on turvallisempi kuin ajautuminen itseä ja toista vahingoittavaan irtosuhteeseen.

Kehittymiseen kuuluu, että nuori vertaa itseään toisiin. Nuoret saattavat kuvitella, että toiset ovat seksuaalisesti häntä kokeneempia. Näin voi syntyä sosiaalisia paineita aloittaa seksuaalielämä aiemmin kuin itsekään pitää hyvänä. Murrosiän tärkein kehitystehtävä ei ole seurustelukumppanin löytäminen ja seksielämän aloittaminen. Tärkeintä on itsenäistyä, kehittää sosiaalisia taitoja ja rakentaa omaa identiteettiä. Seksuaalisesta heräämisestä huolimatta nuorella on oma tahto eikä hän ole hallitsemattoman sukupuolivietin vietävissä. Myös mahdollisista seksikontakteista hän hakee enemmänkin läheisyyttä ja hyväksyntää

Aikuisten asiana on kertoa nuorille odottamisen viisaudesta. Ihmissuhteessa luottamus ja kiintymys kasvavat vähitellen. Liian varhain aloitettu seksisuhde syrjäyttää helposti syvemmän tutustumisen toiseen ihmiseen. Nuori katu useinkin katkerasti sitä, että tuli liian varhain revityksi aikuisten maailmaan. Varhainen sukupuolielämä on myös merkittävä terveysriski.

Koulussa nuorille kerrotaan mieheksi ja naiseksi kehittymisestä, seksuaalisuudesta, ehkäisystä ja sukupuolitaudeista. Biologisen tiedon ohella tarvitaan keskustelua myös seksuaalisuuteen liittyvistä psykologisista ja eettisistä kysymyksistä. Vaikein, mutta tärkein alue seksuaalikasvatuksessa onkin ihmissuhteista puhuminen. Nuori toivoo tukea oman minuutensa löytämiseen. Olisi löydettävä luonteva tapa puhua seksuaalisuuteen liittyvistä tunteista, vuorovaikutuksesta, luottamuksesta, sitoutumisesta ja toisen kunnioittamisesta.

Kirkon lapsi- ja nuorisotyö tarjoaa monia mahdollisuuksia keskustella seksuaalisuutta koskevista arvoista, valinnoista ja ihanteista. Rippikoululla on tässä erityinen asema. Elämän, uskon ja rukouksen kouluna se voi liittää seksuaalisuuden ihmisenä olemisen muihin ulottuvuuksiin.

- Vaikka seksuaalisuudesta puhuminen ei ole helppoa, vanhemmille kuuluu etuoikeus välittää lapsilleen oikeita tietoja ja käyttäytymismalleja.
- Kasvatuksessa seksuaalisuus on tuotava esille osana ihmissuhteen kokonaisuutta. Siihen kuuluvat kunnioitus, sitoutuminen ja vastuullisuus.

Ihastuminen ja rakastuminen

Seksuaaliseen kehitykseen kuuluvat jo varhain erilaiset unelmat ja haaveet. Ihastumisten ja kiintymysten kautta lapsi ja nuori oppii käsittelemään voimakkaita tunteita. Mielikuvissaan nuori kokee sen, millaista rakastuminen on ja mikä voima sillä on.

Ihastuminen ja rakastuminen ovat voimakkaita tunteita, joiden kautta etsimme yhteyttä toiseen ihmiseen. Nuoren ihmisen elämässä ihastuminen merkitsee myös irtautumista omista vanhemmista. Äitiin ja isään kohdistunut rakkaus vaihtuu kiinnittymiseksi perheen ulkopuoliseen ihmiseen.

Parhaimmillaan ihastuminen tuo elämään onnellisuuden lämpimiä tunteita. Ihastuminen on alku tiellä kohti seurustelua, rakastumista ja oikeaa rakkautta. Ihastumisen tunteet voivat kuitenkin olla häilyviä ja niiden kohde voi nopeastikin vaihtua. Rakkauden sijaan on omansa valinnut ja tahtoo kestää vastoinkäymisiä.

Syvimmältään jokainen ihminen kaipaa luotettavaa kumppania, joka hyväksyy hänet sellaisena kuin hän on ja pysyy vierellä myös vaikeuksien kohdatessa. Ilman toiseen sitoutumista ei synny luotettavaa ihmissuhdetta, jossa uskaltaa olla oma itsensä. Toiseen ihmiseen tutustuminen avaa ovia yhteiseen maailmaan. Ajan myötä oppii tuntemaan kumppanin arvoja, toiveita ja pelkoja. Yhdessä vietetty aika näyttää, mikä tekee toisen iloiseksi ja mikä surulliseksi. Parhaimmillaan toinen ihminen on kuin päättymätön löytöretki.

Seurustellessaan kumppanit tutustuvat toistensa tapoihin ja ajatuksiin. Jokaisella on omat lähtökohtansa ja niiden tunteminen auttaa keskinäisessä ymmärtämisessä. Seurustelussa opetellaan ottamaan huomioon toisen toiveet. Toisen tahtoa on kunnioitettava eikä häntä saa alistaa omien päämäärien tai halujen välikappaleeksi. Vastuu on muistettava jo silloin, kun ei vielä seurustella kovin vakavasti.

Rakastunut ihminen toivoo saavansa olla lähellä rakkautensa kohdetta. Halaukset ja suudelmat ilmaisevat halua kuulua yhteen. Sukupuoliyhteys on kahden ihmisen yhteenkuulumisen syvin ja herkin fyysinen ilmaus. Sen odottamisella voi olla parisuhteen tulevaisuutta rakentava vaikutus. Jos rakastuneet muuttavat nopeasti yhteen, ihmissuhteen kehittymiselle ja syvenemiselle välttämätön etäisyys jää kokematta. Toisen odottaminen, kaipaus, ero, ikävä ja fantasiat lujittavat rakkautta.

Yhden yön suhteet kuvastavat enemmän oman halun tyydyttämistä kuin aitoa rakkautta. Irralliset seksisuhteet kertovat usein oman minän sisäisistä kriiseistä tai välinpitämättömyydestä niin omia kuin toisen tunteita kohtaan.

Kirkolta kysytään toisinaan, miten se suhtautuu esiaviollisiin suhteisiin. Kysymyksen takana on nuorten vilpityn halu selvittää itselleen, mikä on oikein ja mikä väärin. Auktoriteeteilta toivotaan selkeitä vastauksia silloin, kun itse ollaan epävarmoja. Luterilainen kirkko korostaa opetuksessaan ensi sijassa etiikan perusarvoja, vastuullisuutta, uskollisuutta ja toisen kunnioittamista. Pelkkä oman nautinnon tavoittelu on itsekäs ja väärä motiivi seksuaalisuhteen aloittamiselle. Onnellisinta on, jos sukupuolinen kanssakäyminen astuu kuvaan vasta kun luottamus ja sitoutuminen ovat luoneet sille kestävän maaperän. Avioliitto on sukupuolisuhteen aito ja turvallinen ympäristö.

Ehkäisyvälineiden myötä seksuaalielämä on vapautunut peiloista, joita aiemmin tunnettiin mahdollisen raskauden suhteen.

Erityisesti naisille tämä on merkinnyt tasa-arvoisuuden lisääntymistä. Kynnykset sukupuolilyhteyden aloittamiseen ovat laskeutuneet. Samalla kun on vapauduttu estoista, seksuaalinen kanssakäyminen on arkipäiväistynyt, sukupuolitaudit ovat lisääntyneet ja hedelmättömyys yleistynyt. Median ylierotisoituminen on laskenut lapsiin ja naisiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän kynnystä. Vapaalla rakkaudella on raskas kääntöpuolensa.

Sukupuolisuhteeseen kuuluu kaksi peruspiirrettä: suvun jatkaminen ja läheisyyden kokeminen. Nämä kaksi kuuluvat periaatteellisella tasolla yhteen. Lasten saamisen mahdollisuus ilmentää sukupuolilyhteyden syvää merkitystä. Seksuaalisuudesta saatava nautinto on yhteydessä elämän perustarkoituksiin.

Elämän päämääristä ja rakkaudesta erotettu seksuaalisuus johtaa itsekkääseen nautinnon tavoitteluun. Haluava rakkaus syrjäyttää palvelevan rakkauden. Nykykulttuuri suosii ihmisen oikeutta nautintoihin. Julkisuudesta syntyy kuva, että toisen ihmisen voi ottaa ja jättää, jos se tuntuu omasta mielestä oikealta. Vastuu toisesta ihmisestä unohtuu. Näennäisen keveyden takaa voi kuitenkin paljastua vaikeita kipuja ja ahdistuksia.

Sitoutumisen haaste

Nykyisin suurin osa vihkipareista on elänyt avoliitossa ennen avioliiton solmimista, monilla on yhteisiä lapsiakin. Avoliitot ovat yleistyneet kaikissa ikäryhmissä. Se ei enää ole vain nuorten yhteiselämän muoto.

Avoliitot ovat erilaisia. Jotkut ovat muuttaneet nopeasti saman katon alle ilman tarkempia suunnitelmia tai sitoumuksia. Suhde muistuttaa ehkä intensiivistä seurustelua. Toisilla taas ratkaisun taustalla voi olla pitkä harkinta ja tietoinen sitoutuminen. Tällöin suhteeseen liittyy enemmän avioliitonomaisia piirteitä.

Myös avoliitossa voidaan osoittaa palvelevaa rakkautta. Avoliitossa rakkauden tunneulottuvuudella voi olla jopa korostuneempi merkitys kuin avioliitossa, johon on julkisesti sitouduttu. Tässä mielessä avoliitto on hyvin haasteellinen elämänmuoto.

Avoliitossa elämistä perustellaan monella tavalla. Nuorilla saattaa olla tarve itsenäistyä ja päästä muuttamaan pois kotoa, mutta he eivät vielä koe olevansa valmiita avioliittoon. Sitoutumista koskevia päätöksiä halutaan siirtää tulevaisuuteen. Pelätään, että avioliitto vie oman vapauden. Pitkään avoliitossa eläneet taas saattavat ajatella, ettei avioliiton solmiminen enää tuo uutta. Jotkut ovat kokeneet vanhempiensa tai oman avioeron tai

ovat seuranneet ystäviensä myrskyisiä liittoja. He arastelevat sen vuoksi avioliiton solmimista eivätkä halua kokea epäonnistumista. Avioliitto voi joskus olla taloudellisesti avioliittoa edullisempi, vaikka nykyisin erot ovat tasoittuneet.

Kun kirkko vihkii avioliittoon ja suosii opetuksessaan juridisesti solmittua liittoa, sen tarkoituksena on puhua puolisoiden ja erityisesti lasten turvallisuuden puolesta. Avioliittoon vihkimisessä pyydetään Jumalan siunausta puolisoille, heidän liitolleen ja yhteiselle tulevaisuudelle. Jumala itse asetti avioliiton miehen ja naisen yhteiselämää, seksuaalisuuden toteuttamista ja lasten kasvatusta varten. Avioliitto antaa edelleen avioliittoa paremman suojan kaikille perheen jäsenille. Jos ja kun rakastumisen tunne heikkenee, liitto suojaa.

Juridisesti sitovana ja julkisena sopimuksena avioliitto tukee puolisoiden sitoutumista toisiinsa sekä yhteiskunnan vakautta ja hyvinvointia. Avioliiton solmiminen antaa puolisoille oikeuksia ja velvoitteita, joista on säädetty avioliittolaissa ja lasten asemaa koskevassa lainsäädännössä. Avioliitto tuo oikeudellista ja taloudellista turvaa kriisitilanteissa, myös kuoleman kohdassa. Tätä turvaa avioliitto ei purkautuessaan anna.

Vaikka avioliitto antaa tukea silloin, kun tunne ehtyy ja tahto horjuu, se ei ole itsestään selvä onnellisuuden tae. Onnen ja rakkauden eteen on tehtävä työtä ja nähtävä vaivaa. Avioliitto, kuten kaikki ihmissuhteet, edellyttää aina keskinäistä kunnioitusta ja jatkuvaa sitoutumista, omien virheiden tunnustamista ja molemminpuolista anteeksiantamista. Sekä kirkon että ihmisten kokemukset osoittavat, että onnellinen elämä tällaisessa avioliitossa on mahdollista.

- Seksuaalisuuden toteuttamiselle parhaimman ja turvallisimman ympäristön luo suhde, jossa osapuolet ovat valmiita elinikäiseen kumppanuuteen toistensa kanssa.

- Itsekäs nautinnon halu kaventaa seurustelua, johon alkuvaiheista lähtien tulee kuulua vastuu toisesta.
- Uskollisuus ja sitoutuminen ovat jokaisen suhteen kulmakivet.
- Avioliitto antaa avoliittoa paremman turvan lapsille ja hyvälle parisuhteelle.

Monet elävät yksin

Naimattomuudelle ja yksin elämiselle on erilaisia syitä. Osalle se voi olla tietoinen ja vapaaehtoinen valinta. Oma ratkaisu koetaan myönteiseksi valinnaksi. Vapaus ja riippumattomuus antavat mahdollisuuden keskittyä työhön tai mieluisiin harrastuksiin. Yksin eläminen ei välttämättä merkitse yksinäisyyttä. Monella naimattomalla on laaja ystävien ja sukulaisten joukko. Hän voi olla lapsille tärkeä kummi tai lähipiirin arvostama aikuinen.

Toisille yksin eläminen merkitsee pettymyksiä niissä toiveissa, joita elämälle on asetettu. Kumppania ei syystä tai toisesta ole löytynyt tai suhde hänen kanssaan ei ole ollut mahdollinen. Puolison ja oman lapsen kaipuu ovat jääneet täyttymättä. Syli tuntuu tyhjältä eikä hyvää tapaa yhteydelle ja oman seksuaalisuuden toteuttamiselle ole helppo löytää. Toisten ihmisten asenteet, utelut ja suositukset voivat tuntua kiusallisilta, jopa herättää katkeruutta.

Monet elävät yksin sen vuoksi, että he ovat jääneet leskeksi. Takana voivat olla hyvä yhteinen elämä ja sitten kuolema, joka on jättänyt surun rakkaan menettämisestä. Miten jaksan ilman puolisoa, jonka kanssa olin tottunut jakamaan ilot ja murheet? Haluan-ko tai osaanko enää solmia uutta liittoa, löytäisinkö ketään?

Elämä avioeron jälkeen voi tuntua yhtä aikaa helpottavalta ja yksinäiseltä. Toivottomaksi tai riitaiseksi koetusta suhteesta on

päästy vapaaksi. On tilaa ja aikaa omille toiveille. Samaan aikaan on opeteltava yksin olemista. Ero puolisosista voi merkitä myös muiden ihmissuhteiden katkeamista. Kenen kanssa jakaa ajatukset ja huolet? Varsinkin miesten voi olla vaikeaa kestää yksin olemista, vaikka eron jälkeen voisikin olla hyvä pysähtyä ja kysyä itseltään, mitä omalta elämältään perimmältään odottaa.

Kaikki ihmiset tuntevat ainakin joskus tyytymättömyyttä omaan tilanteeseensa. Joskus vika on olosuhteissa, mutta useimmiten myös omilla valinnoilla on ollut vaikutusta. Toisten osa saattaa näyttää paremmalta, erityisesti silloin kun omassa elämässä on vastoinkäymisiä. Hedelmällisempää kuin haikailu tai toisten ihailu voi olla sen miettiminen, mikä itselle tuottaa pettymyksiä ja mikä iloa. Ruoho aidan toisella puolella ei aina ole vihreämpää.

Kaikessa ihmisten välisessä kanssakäymisessä tarvitaan kunniotusta toisten erilaisia elämäntilanteita kohtaan. Jokaisella on oma historiansa ja omat valintansa. Työpaikoilla ja sukulaisten kesken tarvitaan herkkyyttä ja taitoa suhtautua tasavertaisesti sekä perheellisiin että yksin eläviin. Väärin valitut, kepeiksikin tarkoitetut sanat saattavat loukata yllättävän helposti.

Kirkon toiminta on perinteisesti ollut varsin perhekeskeistä, ovathan avioliiton tukeminen ja lasten kasvatusta sen uskon kannalta tärkeitä asioita. Yksin elävät saattavat kuitenkin kokea jäävänsä syrjään.

Raamatussa naimattomuutta pidetään yhtenä arvokkaana elämisen muotona. Vanhan testamentin lait suojelevat leskiä (esim. 2. Moos. 22:21), ja Uudessa testamentissa naimattomuus nähdään yhtenä Jumalan armolahjana (esim. 1. Kor. 7:8–11; 25–40). Paavalin ohella monet kirkon historiassa vaikuttaneet naiset ja miehet ovat olleet perheettömiä ja juuri siksi he ovat voineet omistautua omalle kutsumukselleen. On tärkeää tunnustaa, että ihminen on yhtä arvokas riippumatta siitä, eläkö hän avioliitossa vai yksin.

Kirkon sanoma ja seurakuntayhteys kuuluvat kaikille – eivät vain niille, jotka voivat kulkea kirkkopolkuaan puolison ja lasten kanssa. Miten osaisimme suhtautua avoimesti ja myönteisesti kaikkiin ihmisiin, varsinkin heihin, jotka ovat kokeneet parisuhteessaan kolhuja ja haaksirikkoja? Miten seurakunta voisi olla entistä enemmän lohdutuksen ja keskinäisen tukemisen paikka kaikille ihmisille?

- Perhe tai perheettömyys ei lisää eikä vähennä ihmisen arvoa.
- Seurakunnan tulee olla hengellinen koti yhtä hyvin naimattomille, eronneille ja leskille kuin perheellisillekin.

Seksuaalisuuden monet kasvot

Suhtautuminen erilaisiin seksuaalisiin vähemmistöihin on viimeisten vuosien aikana muuttunut radikaalisti. Vielä muutama vuosikymmen sitten keskustelu oli pidättyvää ja häveliästä; monet homoseksuaalisesti suuntautuneet kokivat olevansa ”kaapissa”. Nyt erilaiset mielipiteet voidaan ilmaista ja ilmaistaan paljon vapaammin. Yleinen mielipide on muuttunut aiempaa sallivammaksi, mutta samalla asenteet ja sanankäyttö ovat jyrkentyneet puolin ja toisin. Perinteisen seksuaalietiikan kannattajat ovat ainakin julkisuudessa usein joutuneet altavastajaan asemaan.

Suhtautuminen homoseksuaalisuuteen jakaa kristillisiä kirkkoja kautta maailman. Myös omassa luterilaisessa kirkossamme on jäseniä, jotka ajattelevat asiasta vastakkaisilla tavoilla. Toiset odottavat, että kirkko muuttaisi asenteitaan ja että samaa sukupuolta olevat parit siunattaisiin ja heille suotaisiin sama asema kuin avioliitossa eläville. Toiset taas haluavat, että kirkko pitäytyisi perinteisellä kannallaan eikä rinnastaisi homoseksuaalisia suhteita miehen ja naisen väliseen aviosuhteeseen.

On hyvä muistaa, että kun keskustellaan homoseksuaalisuudesta, ei puhuta vain ilmiöstä ja asiasta, vaan ihmisistä, joille oma seksuaalinen suuntautuminen on omakohtainen todellisuus. Heille kysymys on oman itseyttämyksen kannalta merkityksellinen. Kun seksuaalisuuden erilaisista muodoista puhutaan

yhteisöllisellä tasolla, joudutaan käsittelemään myös laajempia periaatteellisia kysymyksiä, niin yleisinhimillisiä kuin teologisia. Näitä kysymyksiä pohtii parhaillaan piispainkokouksen alainen erillinen työryhmä. Sen vuoksi tässä puheenvuorossa viitataan vain lyhyesti muutamiin sellaisiin kysymysryhmiin, joihin keskustelussa joudutaan paneutumaan.

Mitä tieteellinen tutkimus voi sanoa homoseksuaalisuudesta ja sen synnystä? Osa tutkijoista painottaa perintötekijöiden merkitystä, osa taas korostaa kasvuympäristön ja sosiaalisten suhteiden osuutta. Varsin laaja yksimielisyys vallitsee siitä, että seksuaalisen taipumuksen synty on ihmisen omasta tahdosta riippumaton. Jäljelle jää kaikille ihmisille vaikeita kysymyksiä. Miten toteuttaa sitä, minkä itse kokee oikeaksi? Jokaisella on oikeus tulla siksi, mitä hän on, mutta toisaalta jokainen joutuu asettamaan itselleen rajoituksia. Millainen on ihmisen seksuaalisen suuntautumisen ja käyttäytymisen välinen suhde? Jos kasvuympäristöllä on vaikutusta, millaista kehitystä yhteiskunnan tai seurakunnan pitäisi tukea?

Toinen tärkeä kysymys koskee sitä, miten yhteisöissämme suhtaudutaan niihin vähemmistöihin, jotka poikkeavat enemmistön tavasta elää. Kristillisessä ja länsimaisessa perinteessä yksilön arvoa on aina pidetty luovuttamattomana. Yleisinhimilliset perusoikeudet takaavat sen, että kaikilla on oikeus ihmisarvoiseen elämään. Kristillinen kirkko on vakuuttunut siitä, että jokainen ihminen on Jumalan kuva ja hänen luomansa. Toteutuvatko nämä lähtökohdat asenteissamme ja käytännön elämässä? Suhtaudummeko kaikkiin lähimmäisiin kunnioittavasti ja oikeudenmukaisesti? Muistammeko, että jokainen ihminen on Kristuksen lunastama ja hänen seuraajakseen kutsuttu?

Kolmas iso kysymys koskee sitä, miten kirkossa tulkitaan pyhää Raamattua, uskomme lähdettä ja auktoriteettia. Siitä vallitsee suuri yksimielisyys, että sekä Vanhassa että Uudessa testamentissa

suhtaudutaan torjuvasti homoseksuaaliseen käyttäytymiseen. Ilmeistä on myös, että Raamatun syntyaikana ei tunnettu homoseksuaalisen taipumuksen syntyyn vaikuttaneita tekijöitä samalla tavalla kuin nykyään. Vaikea kysymys kuuluu: antaako oman aikamme tieto seksuaalisuudesta mahdollisuuden tai oikeuden tulkita Raamattua uudella tavalla?

Suhtautuminen homoseksuaalisuuteen jakaa asenteita kaikissa kulttuureissa niiden uskonnollisesta taustasta riippumatta. Kirkon suhtautumista siihen sävyttävät luomususkko ja kristillinen ihmiskäsitys, joiden mukaan Jumala loi ihmisen mieheksi ja naiseksi. Miehen ja naisen väliseen suhteeseen kuuluu Jumalan antama luonnollinen tehtävä jatkaa sukua ja siirtää henkistä perintöä lapsille perheen suojassa. Tästä tehtävästä määräytyy myös avioliiton yhteisöllinen asema.

Ihmiskäsityksensä nojalla kirkko on halunnut myös yhteiskunnassa puolustaa avioliiton ja perheen erityisasemaa. Avioliittoon vihkimisessä ei siunata vain kumppaneiden rakkautta, myös liiton ulkoisella muodolla on oma merkityksensä. Tästä on johtunut, että kirkko on suhtautunut pidättyvästi yhden miehen ja yhden naisen avioliitosta poikkeavien suhteiden siunaamiseen. Toisaalta kirkko on kannanotoissaan halunnut puolustaa samaa sukupuolta olevien pariin aseman oikeudenmukaista järjestämistä yhteiskunnassa.

Monet ihmiset ja kirkon jäsenet kokevat, että seksuaalisuudesta käytävä keskustelu on joko tarpeetonta tai saa liikaa huomiota osakseen. Osa toivoo nopeita muutoksia, osa taas sitä, että kirkko pitää kiinni perinteisistä näkemyksistään. Vastakkaisten käsitysten keskeltä ei voida päästä pois nyt eikä tulevaisuudessa. Toisella tavalla ajattelevia ja uskovia on kuunneltava, kirkon ykseydestä on pyrittävä pitämään kiinni.

- Suhtautuminen homoseksuaalisuuteen jakaa kirkkoja ja kristittyjä. Eri näkemysten kannattajien on yhdessä huolehdittava kirkon ykseydestä.
- Seksuaalisesti erilaisetkin ovat toisilleen lähimmäisiä. Kaikkien ihmisten yhteiselämää koskevat samat lähimmäisyyden ja toisen asemaan asettumisen periaatteet.
- Kirkossamme käynnissä oleva selvitystyö käsittelee homoseksuaalisuutta raamatuntulkinnan, kristillisen opin ja ihmiskuvan sekä ekumenian ja lainsäädännön kannalta.

Avioliitto lahjana

Puolisot ovat lahja toisilleen

Avioliitto on kahden ihmisen tietoinen valinta ja vastuunalainen tehtävä. Samalla se on syvimmältä olemukseltaan lahja, joka saadaan. Monet avioliiton peruspiirteet saavat syvyyttä ja uudenlaista merkitystä, jos niitä katsellaan sen valossa, millaisia lahjoja ne ihmisille antavat. Myös avioliittoon kuuluvat tehtävät ja velvollisuudet saavat uutta arvoa, kun nähdään, mitä ne voivat puolisoille ja perheille lahjoittaa.

Vanha viisaus sanoo, että ”sopimus luo avioliiton” (*consensus facit nuptias*). Suomalainen sananlasku korostaa avioliiton sopimusluonnetta toisilla sanoilla: ”Kahden kauppa, kolmannen korvapuusti”.

Kahden aikuisen ihmisen välinen yhteisymmärrys ja keskinäinen sopimus ovat avioliiton inhimillinen perusta. Kosinnassa toinen pyytää toista puolisokseen. Jälkikäteen kaikki eivät ehkä tarkalleen muista, kumpi teki aloitteen. Päätös solmia liitto oli kuitenkin yhteinen.

Varhaisemmissa kulttuureissa sopimus avioliiton solmimisesta saattoi kuulua suvuille tai vanhemmille. Kahden nuoren yhteen menemisen lisäksi voitiin sopia monista muistakin asioista, myötäjaisista ja taloudellisista järjestelyistä. Kihlaparin omalle tahdolle ei aina jäänyt tilaa.

Keskiajalta periytyvä tapa esittää kirkollisessa vihkimisessä kysymykset molemmille osapuolille korostaa kumppaneiden omaa

tahtoa ja keskinäistä tasa-arvoa. Molemmilta kysytään ja kummankin suostumus tarvitaan, muussa tapauksessa avioliittoa ei voi syntyä. Molemmat lupaavat ja kumpikin sitoutuu, muussa tapauksessa avioliitto ei voi kestää.

Myös Jeesuksen avioliitto-opetuksessa korostuu avioparin itenäisyys ja oman päätöksenteon merkitys. Yhteenliittyminen merkitsee oman vastuun ottamista ja samalla irtautumista omista vanhemmista:

Ettekö ole lukeneet, että Luoja alun perin teki ihmisen mieheksi ja naiseksi? Sen tähden mies jättää isänsä ja äitinsä ja liittyy vaimoonsa, niin että nämä kaksi tulevat yhdeksi lihaksi. He eivät siis enää ole kaksi, he ovat yksi. Ja minkä Jumala on yhdistänyt, sitä älköön ihminen erottako (Matt. 19:3–6).

Avioliiton solminen ei tarkoita vain eroa vanhemmista ja oman perheyksikön perustamista. Avioliittoon sisältyy muillakin tavoilla poissulkevuuden peruspiirre. Kahden kauppaan eivät kuulu muut. Aviosuhde on läheisin kaikista aikuisten ihmissuhteista. Se on intiimi ja täynnä vain kahdelle kuuluvia salaisuuksia. Makuukamari on kahden hengen huone, aviovuoteeseen ei mahdu muita. Avioliiton poissulkevuuteen liittyy myös kehoitus olla rikkomatta sitä, minkä Jumala on yhdistänyt.

Kun puoliset sitoutuvat toisiinsa, he oikeastaan lahjoittavat itsensä toisilleen. ”He eivät siis enää ole kaksi, he ovat yksi.” Yhdeksi tulemiseen liittyy mahdollisuus ja lupa iloita toisen fyysisestä läheisyydestä. Seksuaalinen yhteys on kokonaispersoonallista antautumista ja vastaanottamista. Mitä läheisemmin tuntee toisen ihmisen, sitä enemmän keskinäisestä hellyydestä voi nauttia. Mitä terveempi itsetunto miehellä ja naisella on, sitä paremmat mahdollisuudet heillä on kasvaa syvään keskinäiseen yhteyteen.

Kun puoliset vihkimisessä lupaavat rakastaa toisiaan ”aina kuolemaan saakka”, he antavat toisilleen elinikäiseksi tarkoitettun lahjan. Yhdessä annetut lupaukset ilmentävät yhteistä toivetta turvallisuudesta ja jatkuvuudesta. Avioliiton merkinä on sormus, ikuisuuden vertauskuva, jossa ei ole alkua eikä loppua. Haave ”ikuisesta” rakkaudesta asuu syvällä ihmisen mielessä, vaikka sen toteuttaminen ei aina onnistuisikaan. Miehen ja naisen syvä yhteenkuuluvuus saa parhaan ilmauksensa elämän mittaisessa avioliitossa, jossa puoliset sitoutuvat rakastamaan ja kunnioittamaan toisiaan.

Yhteiskunnan ja kirkon tuki

Avioliiton solminen on kautta ihmiskunnan historian ollut julkinen tapahtuma, jonka ympäröivä yhteisö on tavalla tai toisella hyväksynyt ja vahvistanut. Solmimisen yksityiskohtaiset tavat ovat vaihdelleet paljonkin, mutta julkisuus ja yhteisön rooli on aina seurannut kahden ihmisen sopimusta. Avioliiton vahvistamista seuraavat myös ne velvoitteet, jotka yhteisö puolisoille asettaa. Yhteiskunta ja julkinen valta antavat liitolle tukensa, sillä kyse on yhteiskunnan jatkuvuuden takaavasta perusolusta.

Avioliiton yhteisölliseen luonteeseen kuuluu, että se on oikeudellisesti sitova suhde. Sekä kirkollisessa vihkimisessä että siviilivihkimisessä vihkiä kysyy mieheltä ja naiselta, haluavatko nämä ottaa toisensa aviopuolisoiksi. Kummankin on vastattava kysymyksiin itsenäisesti ja todistajien läsnä ollessa. Pappi tai tuomari vahvistaa liiton oikeudellisesti sitovalla tavalla, ja siitä tehdään asianmukaiset merkinnät väestörekisteriin.

Kun yhteiskunta on säätänyt, että avioliitto on juridisesti velvoittava liitto, se on samalla sitoutunut huolehtimaan tälle liitolle kuuluvista eduista ja oikeuksista. Avioliiton suojassa perheen jäsenet, erityisesti lapset, nauttivat yhteiskunnan säätämää turvaa. Jokapäiväisen arkisen työn keskellä emme ehkä aina huomaa, miten tärkeä yhteiskunnan tuki avioliitoille on.

Kirkko arvostaa kaikkia inhimillisiä toimia ja tapoja, joilla avioliittoa voidaan tukea. Kun Martti Luther nimitti avioliittoa ”yhteiskunnallisen järjestyksen piiriin kuuluvaksi asiaksi”, hän halusi korostaa sen yleisinhimillistä arvoa.

Vaikka luterilainen kirkko ei kutsu avioliittoa sakramentiksi, se pitää sitä Jumalan erityisenä asetuksena, jonka kautta hän lahjoittaa siunauksensa. Avioliiton asettaessaan Jumala ei siunannut vain ihmisten keskinäistä yhteenkuuluvuutta ja heidän välistään rakkautta. Jumalan siunauksen kohteena on se liitto, jonka puolisot solmivat. Kun mies ja nainen liittyvät toisiinsa, kyse on liitosta, jonka ”Jumala on yhdistänyt”.

Kirkollisessa vihkimisessä puolisot antavat lupauksensa ”kaikitietävän Jumalan kasvojen edessä” ja seurakunnan läsnäollessa. Avioliitto siunataan kolmiyhteisen Jumalan, Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Siunausta pyydetään avioparin koko elämään, hyviin ja pahoihin päiviin.

Jumala, rakas taivaallinen Isä. Rukoilemme siunaustasi NN:lle ja NN:lle, jotka ovat edessäsi solmineet avioliiton. Suo heidän kokea kodissaan onnea ja sinun läsnäolosi siunausta. Lujita heidän keskinäistä rakkauttaan. Anna heille vastuuntuntoa ja uskollisuutta. Auta heitä voittamaan kiusaukset. Varjele heidän ruumiinsa ja sielunsa. Johdata heitä koko elämän ajan ja anna apusi elämän vaikeisiin päiviin. Vahvista heissä uskoa ja toivoa. Vie heidät kerran ikuiseen kotiin, kirkkauteen. Kuule rukouksemme Herramme Jeesuksen Kristuksen nimessä. Aamen.

Kestävän liiton arvo

Vaikka avioliitto on lahja, se on myös tehtävä. Alusta alkaen puolisoilla on velvollisuuksia toisiaan kohtaan. Niiden kantaminen on mielekästä, jos jaksaa muistaa hyvän, mitä on saanut. Rakkaus synnyttää vastarakkautta. Kiitollisuus antaa voimaa.

Avioliiton aikana vastuu ja tehtävät lisääntyvät. Jos toiselle annettu lupaus elinikäisestä sitoutumisesta tuntuu varsinkin liiton alkuvaiheessa lahjalta, siitä tulee vähitellen yhä enemmän myös tehtävä. Velvollisuuksista on helpompaa pitää kiinni silloin, kun elämä näyttää aurinkoiset puolensa. Vaikeammaksi tehtävät käyvät silloin, kun eteen tulee ”pahoja päiviä”.

Avioliitolle annettu siunaus osoittautuu tärkeäksi silloin, kun puolisoiden tuntema rakkaus joutuu koetteelle. Vaikka avioliitto toisinaan voi tuntua kahlitsevalta, sen liittoluonteeseen kätkeytyy suuri tuki ja apu. Kun rakkaus rakoilee, liitto kantaa ja suojaa. Aviopuolisoiden tärkein tehtävä onkin huolen pitäminen liittoon kuuluvasta luottamuksesta ja jatkuvuudesta.

Koko elämän kestäväälle avioliitolle voidaan esittää monia yleisinhimillisiä perusteluja. Ihmisen minuus on ainutlaatuinen tapahtumasarja, joka kehittyy ja jatkuu läpi koko elämän. Miehen ja naisen välisessä seksuaalisessa yhteydessä ovat mukana ihmisen herkimmät, kauneimmat ja syvimät puolet. Persoonallisen kasvun kannalta on onnellista, jos aviosuhteessa toteutuvat jatku-

vuus, sitoutuminen ja luottamus. Suhteen pysyvyys tekee mahdolliseksi puolisoiden kokonaisvaltaisen antautumisen toisilleen. Lupauksen ja lahjan olemukseen kuuluu, ettei niitä ehdollisteta. Epävarmuus liiton pysyvyydestä heikentää luottamusta ja rakkautta.

Avioliiton solmiessaan puoliset ottavat vastuun toisistaan ja mahdollisista lapsista. Saatua lahjaa on hoidettava ja siitä on pidettävä huolta. Avioliitossa molemmat puoliset joutuvat kantamaan yhteistä vastuuta monista eri asioista, niin toimeentulosta, kasvatuksesta kuin kodinhoidosta. Jatkuvuus antaa turvallisuutta sekä puolisoille että lapsille. Isän ja äidin kestävä rakkaus on tärkeimpiä edellytyksiä lasten terveelle kehitykselle.

Avioliiton elinikäisyyden ihanne on sisäänrakennettu ihmissyyden perusluonteeseen. Se on myös osa Jumalan alkuperäistä luomistahtoa. Jeesus arvosteli niitä, jotka hylkäsivät vaimonsa kevein perustein ja ajoivat heidät ahdinkoon (Matt. 19:1–9). Elinikäisyyden ihanne antaa avioliitolle turvan, joka kantaa kumppaneita sekä hyvinä että pahoina päivinä.

Jokaisessa avioliitossa joudutaan kokemaan monenlaisia vaihteita, myötä- ja vastoinkäymisiä. Helpot ja harmoniset liitot ovat harvinaisia. Hyvässäkin aviosuhteessa tulee eteen kriisejä, jopa umpikujan tunteita. Jos ja kun vaikeuksista päästään yli, suhde voi vahvistua ja keskinäinen kiintymys lujittua. Vastuun kantaminen tuo mukanaan siunausta. Pitkässä liitossa voi olla paljon koetelemuksia, mutta myös runsaasti kestävä onnea.

Mikäli terveyttä ja elinpäiviä suodaan, puolisoilla voi olla edessään monia hyviä vuosia myös eläkeläisinä. Aikaa voi käyttää vapaasti siihen, minkä näkee tärkeäksi ja kiinnostavaksi. Elämän rikkaudesta voi nauttia yksin ja yhdessä. Elämällä on paljon annettavaa.

Viimeinen suuri mullistus on puolison kuolema ja sen tuoma leskeys. Suru ja kaipaaminen voivat tuntua pohjattomalta; puolet elä-

mästä on otettu pois. Mistä saan voimia elää, kun rakas ja lähisin ihminen on poissa? Miten selviän arjesta yksin?

Joskus aika auttaa. Ystävien, omaisten ja naapurien tuki on tärkeä. Kaipauksen rinnalle tulee uutta toivoa ja uusia mahdollisuuksia. Vähitellen voi oppia elämään yksin. Uuden puolison löytyminen voi antaa mielekkyyttä ja onnea elämään. Myös yksin eläminen leskenä voi olla hyvää ja tasapainoista. Olennaista on, että ihminen ei missään elämänvaiheessaan jää yksin. Tässä seurakunnalla on oma tehtävänsä.

Uskollisuuden lahja

Avioliiton kokonaisvaltaiseen luonteeseen kuuluu uskollisuuden vaatimus. Rakkaus ja uskollisuus kuuluvat yhteen. Kumppaneiden hartaimpia toiveita on, että puoliso ei hylkää, vaan että hän on uskollinen ja luotettava. Avioliittoon vihkimisessä puolisoilta kysytään, tahtovatko he osoittaa toisilleen ”rakkaudesta ja uskollisuutta hyvinä ja pahoina päivinä”. Rakkaus ei ole vain tunteen vaan myös tahdon asia.

Uskottomuus ei kuulu normaalin parisuhteen arkipäivään, pikemminkin se on merkki suhteen tai sen osapuolten vakavista ongelmista. Nuorikin parisuku voi joutua uskottomuskriisiin, jos läheisyyden tarpeet ovat ristiriitaisia eikä vaikeuksista kyetä puhumaan avoimesti. Lasten muuttaminen pois kotoa saattaa laukaista uskottomuskriisin. Jos pitkää avioliittoa on varjostanut pelkkä toisen huomioon ottaminen ja omien tarpeiden vähättely, toinen tai molemmat saattavat etsiä lohtua suhteen ulkopuolelta. Niin sanottu tyhjän pesän uskottomuus koskee erityisesti miestä, joka yrittää ratkaista omaa keski-ikänsä kriisiänsä rakastamalla nuoreen, ehkä tyttärensä ikäiseen naiseen.

Perheneuvonnasta saadun kokemuksen perusteella avioliiton ulkopuoliset sukupuolisuhteet ovat aina ongelmallisia. Ne aiheuttavat katkeria kriisejä puolisoitten välille. Uskottomuus loukkaa erityisesti petettyä osapuolta. Siitä kärsivät lähes aina myös lapset

ja muut sivulliset. Uskottomuutta voi olla myös sellainen tunnesuhde toiseen ihmiseen, jonka johdosta oma puoliso jää ilman rakkautta ja tulee henkisesti hylätyksi. Irrallisia seksuaalisuhteita mikään liitto ei kestä. Ne ovat keskeisimpiä syitä avioeroihin.

Ihastuminen avioliiton ulkopuoliseen ihmiseen ei ole harvinaista. Kohtaamme elämämme varrella ihmisiä, joiden piirteet vastaavat johonkin sisimpämme kaipuuseen. Oman mielen maailma sisältää paljon toteutumattomia toiveita, jotka läpi elämän etsivät itselleen kohteita. Kaikkien niiden toteuttaminen johtaa haaksirikkoon. Ihminen, joka tuntee itseään, kykenee hallitsemaan mielen maailmaa ja asettamaan omille teoille rajoja. Omien haaveiden ja odotusten läpikäyminen antaa voimavaroja ymmärtää itseään.

Se, joka toivoo puolisoltaan uskollisuutta, sitoutuu myös itse siihen. Jumalan kuudes käsky ”Älä tee aviorikosta” on tarkoitettu suojelemaan sekä omaa että toisten avioliittoa. Uskottomuus tuhoaa luottamuksen, jota on emotionaalisesti vaikeaa palauttaa.

Avioliiton suojelemisen vaatimus koskee sekä omaa että toisten avioliittoa. Käskyn piiriin kuuluu ihmisen koko elämänkaari. Rakkaudesta ja vastuusta irrotettu seksuaalisuus orjuuttaa ihmistä ja vahingoittaa sekä häntä itseään että toista (Katekismus, 6. käskyn selitys).

Jeesuksen opetuksista käy kuitenkin selvästi ilmi, että anteeksiantamus ja uudelleen aloittamisen mahdollisuus koskee kaikkia tilanteita ja kaikkia ihmisiä, myös aviorikokseen syylistynyttä (Joh. 8:1–11). Uskottomuuden vauriot puolisoitten luottamukselle ja tunne-elämälle ovat vaivoin korjattavissa. Se on mahdollista, jos molemmat osapuolet ovat valmiita selvittämään asian työläässä ja pitkäaikaisessa prosessissa.

Avioliittoon kuuluvat tehtävät ja sille asetetut ihanteet ovat vaativia. Joudumme elämään ihanteiden ja todellisuuden välisessä jännitteessä. Jokaisessa liitossa eteen tulee sellainen arki, jol-

loin huomata, miten kauas asetetut tavoitteet ovat jääneet. Ihmissuvun pitkään historiaan ja Raamatun opetukseen sisältyy kuitenkin sellaista viisautta, joka tukee elämää – silloinkin kun emme itse jaksa niitä seurata.

- Avioliitto välittää Jumalan lahjan ja siunauksen naiselle ja miehelle sekä heidän lapsilleen.
- Avioliittoon vihkiminen on evankeliumin julistamista, rukousta ja siunausta.
- Kristilliseen avioliittokäsitykseen kuuluu elinikäisyyden ihanne.
- Avioliittoon kuuluu uskollisuuden vaatimus.
- Avioliittoihanteet ohjaavat elämää oikeaan suuntaan, vaikka ne eivät aina käytännössä toteutuisikaan.

Kriisejä tulee

Avioliiton alkuvaiheisiin kuuluu vahva kiinnittyminen puolisoon. Rakkaus täyttää kumppaneiden koko olemisen ja siihen kuuluvat toisen läheisyys ja läsnäolo. Seksuaalinen vetovoima ja eroottinen rakkaus sävyttävät suhdetta.

Parisuhde ei elä pitkään pelkän rakkauden huuman varassa. Tunteet tasaantuvat ja toisen persoonallisuudesta muodostuu monipuolisempi ja realistisempi käsitys. Puolisot tahtovat omaa aikaa ja tilaa. Muuhun elämään liittyvät toiveet nousevat esille. Halu hakea itsenäisyyttä on osa kehittyvää parisuhdetta. Avioliittoon kuuluu yhtäaikainen läheisyys ja erillisyyys.

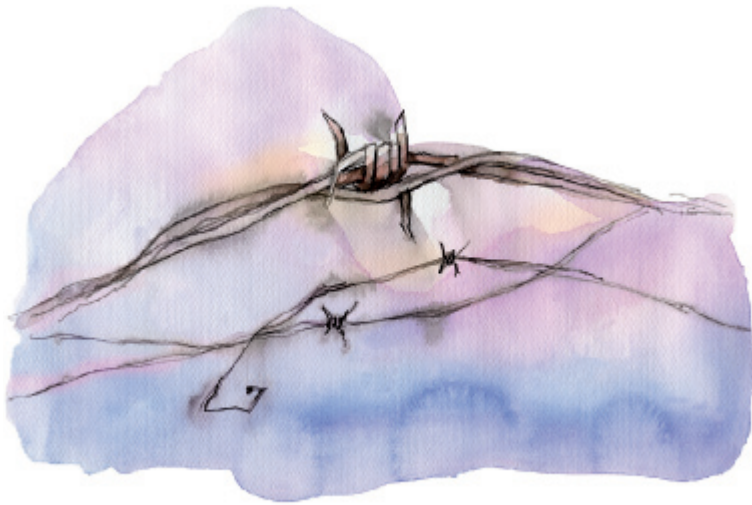
Avioliittoon kuuluvien kriisien voittamista voi vaikeuttaa yksilöllisyyden ihannointi ja halu etsiä omaa onnea. Avioliitossa on aina kysymys siitä, miten omat ja toisen edut ja toiveet sovitaan yhteen. Avioliitto on yhteisö, jossa yhteiset velvollisuudet rajoittavat yksilön oikeuksia. Rakkaus ei voi vain haluta. Sen täytyy suostua myös palvelemaan, jopa luopumaan toisen hyväksi. Pysyvä onni löydetään yhdessä.

Pitkään ihmissuhteeseen liittyvien luonnollisten kehityskriisien lisäksi avioliitossa kohdataan myös yllättäviä vaikeuksia. Osa kriiseistä on sellaisia, joiden syntymistä ihminen ei voi estää. Toisiin hän voi itse vaikuttaa. Edellisiin kuuluvat esimerkiksi sairaudet ja tahaton lapsettomuus, jälkimmäisiin seksuaaliset

vaikeudet, alkoholismi, väkivalta tai työelämän aiheuttamat ongelmat.

Vakava sairaus saattaa rajustikin muuttaa avioparin keskinäistä suhdetta. Ei ole helppoa asettua hoidettavan asemaan eikä katsoa omaa puolisoaan taudin heikentämänä. Usein puoliset lähentyvät toisiaan sairauden koettelemuksissa, mutta etäännyksen vaarakin on lähellä. Keskustelu ulkopuolisen kanssa voi selkiyttää omia ristiriitaisia tunteita ja rohkaista kantamaan elämään kuuluvaa vastuuta. Vihkimisrukouksessa pyydetään Jumalalta:

Varjele heitä sairaudelta ja onnettomuuksilta, kaikelta, mikä saattaisi vahingoittaa. Jos jokin koettelemus kohtaa, anna sen viedä heitä entistä lähemmäs toisiaan ja sinua.

Seksuaalisen kanssakäymisen vaikeuksia on lähes kaikissa liitoissa. Puolisoilla on harvoin seksistä yhtäläiset odotukset ja toiveet. Seksuaalisuuteen kuuluu, ettei siitä ole yhtä helppo puhua kuin muista yhteisistä asioista. Usein sukupuolielämässä koettujen pettymysten takana ovat arjen tai työelämän paineet, kiire ja väsymys. Paljon on voitettu, jos on valmiutta ja herkkyyttä aistia toisen toiveita. Ajatusten jakaminen ja yhteinen halu vaalia keskinäistä hellyyttä auttavat eteenpäin.

Ulkopuolista apua tarvitaan melkein poikkeuksetta silloin, kun avioliitossa kärsitään alkoholismiin tai väkivallan vuoksi. Molemmat ovat vakavia ongelmia eikä niiden kanssa pidä jäädä yksin. Väkivaltaiseen käyttäytymiseen velvoittaa jo lakikin puuttumaan. Jos muutoksiin ei pystytä, avioliiton jatkuminen voi tulla kyseenalaiseksi. Erityisesti lapset kärsivät, mikäli näihin ongelmiin ei puututa päättäväisesti ja varhain.

Työelämän vaatimukset koettelevat yhä useampia avioliittoja. Vastuuta perheen toimeentulosta on yhdessä kannettava riippumatta siitä, käyvätkö molemmat puoliset työssä vai eivät. Miten sovittaa yhteen työ ja perhe-elämä – tämän ongelman kanssa kamppaillaan monissa liitoissa.

Sekä työ että perhe-elämä vaativat aikaa ja voimia. Ne tuovat sekä fyysistä että henkistä rasitusta. Toimeentulon vuoksi työtä ei voi jättää, perheessä taas ovat läsnä kaikkein läheisimmät ihmiset. Jossain tulee vastaan raja, jossa omia voimavaroja on arvioitava. Levolle, vapaa-ajalle ja yhdessäololle on löydettävä aikaa. Puolisoiden ja perheen kannalta yhteisen ajan määrällä on olennainen merkitys, ei vain sen laadulla. Tärkeintä on, että perheen ja puolisoiden ajankäytöstä voidaan yhteisesti keskustella ja tasavertaisesti sopia. Elleivät perheen jäsenet tiedä toistensa menemisistä, odotuksissa petytään, ja se puolestaan aiheuttaa katkeruutta.

Osalle ihmisistä työ on mielenkiintoinen haaste, jolle mielellään uhrataan parhaat voimat. Jos työstä kuitenkin tulee tärkein,

jopa ainoa elämänsisältö, silloin puoliso ja perhe uhkaavat jäädä sivuun. Työnantajien ja yhteiskunnan toimin tulisi edistää sellaisia työnteon malleja, jotka mahdollistavat vastuun kantamisen myös perhe-elämästä. Merkittävin vaikuttaja on kuitenkin ihminen itse omine valintoineen.

Toisille ihmisille työn puute on elämän vakavin ongelma. Työttömyys koettelee taloudellista toimeentuloa ja sitä kautta koko perheen hyvinvointia. Ilmapiiri kotona kiristyy, jos tieto huomisen turvasta on epävarma. Työttömyys asettaa myös itsekunnoniituksen vaakalaudalle, ihmissuhteet kärjistyvät ja tarpeettomuuden tunne valtaa alaa. Yhteiskunnan toimilla työelämän oikeudenmukaiseksi ja kohtuulliseksi järjestämiseksi on suuri merkitys myös perheiden hyvinvoinnille. Varsinkin nuorten ja perheen perustamista suunnittelevien kannalta on tärkeää, että tulevaisuuteen voidaan luottaa.

Lasten muutto pois kotoa kuuluu suuriin muutoksiin perheen elämänsisältöä. Pitkä jakso elämää on eletty lasten kanssa ja ehdoilla. Tyhjentyneet huoneet tuntuvat ensi alkuun autioilta. Puolisoilla on nyt mahdollisuus löytää uudelleen ne asiat, jotka heitä yhdistivät ennen lasten syntymää. Edessä voi olla uudenlaisia onnen aikoja, mutta myös haasteita. Joskus yhteys puolisoitten välillä on kuin huomaamatta heikentynyt ja sen uudelleen rakentaminen vaatii oman vaivannäkönsä.

Isovanhemmuus tuo monille pariskunnille uutta elämänsisältöä. Yhteinen tehtävä lähentää heitä myös puolisoina. Monen kokemus on, että vasta isovanhempana ehtii nauttia lapsen kasvun seuraamisesta, kun ei tarvitse ottaa vastuuta lapsen kokopäiväisestä hoidosta. Sukupolvien välinen yhteys on vaalimisen arvoinen, kaikkia osapuolia rikastuttava asia. Siihen sisältyy suuri voimavara nopeiden muutosten keskellä. Kolmen sukupolven yhteys on elämää tukeva viitekehys.

Kriisien hoitaminen

Elämässä eteen tulevat kriisit merkitsevät sekä vaaraa että mahdollisuutta. Joskus avioliiton kriisiajat menevät ohi ajan kanssa, joskus niiden selvittämiseen on uhrattava paljon voimavaroja. Yhdessä voitettut vaikeudet lisäävät puolisoitten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samalla molemmat oppivat tuntemaan itseään ja voivat kasvaa yksilöinä.

Vaikeneminen ja mykkäkoulu jättävät toisen osapuolen ongelmien ulkopuolelle. Miehet saattavat tarvita enemmän aikaa voidakseen pukea toiveitaan ja pettymyksiään sanoiksi. Naiset osaa- vat usein puhua avoimemmin. Tärkeää on, että kumpikin on valmis kuuntelemaan ja antamaan toisen toiveille tilaa. Kriisien tullessa tarvitaan aikaa, malttia ja kärsivällisyyttä. Jos vaikeudet ymmärretään yhteisiksi eikä niistä syytetä vain toista, edellytykset paremmalle ovat olemassa.

Kriisien keskellä elävien ei ole helppo löytää keinoja niistä selviytymiseen. Tärkeintä on, että löydetään yhteinen tahto vaikeuksien ymmärtämiseen ja niistä puhumiseen. Jos molemmat voivat kokea toisen puolelta hyvää tahtoa, silloin ollaan jo oikealla tiellä. Ihmisen tärkeimpiä tarpeita on tulla hyväksytyksi silloinkin, kun hän joutuu näkemään omat puutteensa.

Joskus aivan yksinkertaisetkin tavat ja asiat voivat olla avuksi: yhteisen ajan varaaminen, maltti kuunnella toista osapuolta, kiin-

nostus toisen toiveita kohtaan, moitteiden välttäminen, omien arvioiden viivyttäminen. Kannattaa kysyä enemmän kuin rientää itse vastaamaan ja olla mieluummin valmis muuttamaan itseään kuin vaatia toista muuttumaan. Vaikka tällaiset neuvot on helppo pukea sanoiksi, niiden noudattaminen käytännössä on vaikeaa. Pettymykset tai viha voivat estää myös sellaisten pelisääntöjen noudattamisen, jotka sisimmässään tuntee oikeiksi.

Joskus oma ja toisen ahdistus vievät niin paljon voimavaroja, että tavalliset apukeinot eivät tunnu riittävän. Aina on mahdollista etsiä ulkopuolista apua. Luotettavien ystävien kanssa keskusteleminen voi antaa uusia näkökulmia, kunhan heistä ei etsitä pelkästään tukea omille mielipiteille.

Ammattiapuun turvautumisen kynnystä ei pidä asettaa liian korkealle. Koulutettu ja tilanteeseen puolueettomasti suhtautuva henkilö voi olla suuri tuki kriisin ymmärtämisessä. Kirkon perheasiain neuvottelukeskukset ovat olemassa sitä varten, että niiden puoleen voi kuka tahansa kääntyä minkä tahansa perhe-elämää tai seksuaalisuutta koskevan ongelman kanssa. Kirkko ja monet muut tahot järjestävät parisuhdekursseja sekä perhe- ja avioliittoleirejä.

- Rakkauden täyttämä avioliitto on turvallisin paikka parisuhteelle, seksuaalisuuden toteuttamiselle ja lasten elämälle.
- Tunteiden lisäksi rakkaus ilmenee tahtona elää yhdessä sekä palvella ja auttaa perheenjäseniä.
- Kriisien ja kasvukipujen läpikäyminen kuuluu jokaiseen avioliittoon.
- Avioliitto vaatii tietoista hoitamista ja perheen yhteisesti viettämää aikaa.
- Jokaisella tulee olla oikeus tuntea kodissa olevansa hyväksytyt ja arvostetut.

- Keskusteluyhteys on yksi tärkeimmistä avioliiton tukijaloista.
- Armollisuus ja anteeksiantamus ovat avioliittoa uudistavia voimatekijöitä.
- Avioliiton kriiseihin tarjottavaan ulkopuoliseen apuun on ennakkoluulottomasti turvauduttava.

Ihanteet eivät aina toteudu

Ihanteet ja todellisuus eivät aina kohtaa. Vaikka avioliitto on solmittu suurin toivein ja vakain aikein, sen jatkaminen voi osoittautua ylivoimaiseksi. Puolisoiden jatkuva epäsopu saattaa aiheuttaa heille itselleen ja erityisesti lapsille kohtuutonta kärsimystä. Yhdessäolo voi olla niin ristiriitaista, että se uhkaa perheen perusturvallisuutta ja lasten tasapainoista kehitystä. Vaikka haluttaisiin pitää kiinni liitosta, toistuvat pettymykset ovat vieneet siltä pohjan. Jatkamisesta tuntuu olevan enemmän vahinkoa kuin erosta.

Vaikka Raamatussa ihanteeksi asetetaan avioliiton elinikäisyys ja ainutkertaisuus, joskus avioero on väistämätön. Jo juutalaisuudessa avioero sallittiin tietyin edellytyksin, ja tämän myös Jeesus ymmärtää (Matt. 19:8). Kristillisissä kirkoissa avioeroa on pidetty mahdollisena erityisesti silloin, kun on ollut kyse uskottomuudesta tai puolison hylkäämisestä.

Suomessa vuosittain noin 13 500 avioliittoa päättyy eroon. 27 000 aikuista ja noin 30 000 lasta kokee eron suoranaisesti, ja välillisesti se vaikuttaa suureen joukkoon sukulaisia ja ystäviä. Avoliittoja purkautuu noin 30 000 eli kaksi kertaa enemmän, vaikka naimisissa olevien määrä on moninkertainen avioliitossa asuviin verrattuna.

Jokainen avioero on ainutkertainen ja sen vuoksi siihen johtaneiden syiden arvioinnissa on oltava varovaisia. Helppoja avioero-

ja tuskin on, vaikka ulospäin siltä näyttäisikin. Julkisuudessa avioerot saatetaan kuvata kahden kypsän aikuisen ratkaisuksi, joiden jälkeen käydään vahvempina kohti tulevaa. Liian siloisen kuvan antamisella voidaan kuitenkin tehdä hallaa entiselle perheelle ja omalle tulevaisuudelle, mutta myös niille, joille julkisuuden henkilöt antavat käyttäytymismalleja.

Monet kertovat päätyneensä eroon, koska ovat vieraantuneet puolisoistaan. Vähitellen ja hitaasti on ajauduttu erilleen. Omille teille joutumista on voinut edistää vaativa työ tai aikaa vaativat harrastukset. Monet saattavat jälkikäteen myöntää, että suhteelle olisi voinut käydä toisin, jos siitä olisi pidetty parempaa huolta tai jos apua olisi ajoissa osattu hakea. Lopulta keskusteluyhteys on kuitenkin katkennut eikä voimia jatkamiseen ole ollut.

Puolisosta vieraantuminen voi kasvaa keskinäiseksi kiistelyksi, riidaksi tai jopa vihaksi. Toista ei haluta enää kuunnella eikä loukkaavia sanoja pystytä enää pidättelemään. Pienetkin erimielisyydet kasvavat suhteettomiin mittoihin, kärpäsistä tulee härkäsiä. Jos mukana on väkivaltaa tai alkoholismia, edellytykset avioliiton jatkamiselle käyvät vähiin.

Avioeron voivat aiheuttaa myös avioliiton ulkopuolinen suhde tai jommankumman puolison rakastuminen kolmanteen henkilöön. Laki ei enää etsi syyllistä avioeroon. Aina ei olekaan mahdollista sanoa, kumpi puolisoista on vastuussa avioliiton rikkoutumisesta. Joskus on pakko tunnustaa, että omat teot ovat syvästi loukanneet omaa tai toisen puolisoa. Vastuun, syyllisyyden ja häpeän yhteisessä kantamisessa on oma viisautensa.

Syyt avioliiton ulkopuoliseen rakkauteen voivat olla syvällä omassa tai yhteisessä historiassa. Omien motiivien tutkistelu ja keskinäinen anteeksiantamus voivat avata teitä sovintoon. Vanhassa testamentissa kuningas Daavid katuu sitä, että suhteella toisen miehen vaimoon, Batsebaan, hän oli rikkonut sekä ihmisiä että Jumalaa vastaan. Kun Daavid tunnustaa väärän tekonsa, hän

saa kuulla lohdulliset sanat: ”Herra vapauttaa nyt sinut tästä synnistä” (2. Sam. 12:13).

Pysyvän parisuhteen katkeaminen haavoittaa minuutta ja on aina tuskallista. Rakkauteen kuuluu ponnistelu vaikeuksien voittamiseksi. Usein vasta pitkäaikainen, kriisit kokenut kumppanuus paljastaa elämän syvyyden. Vastuu toisesta ja yhteisestä suhteesta kuuluu ihmisenä olemiseen. Entisten paineiden jäätyä taakse avioliiton parhaat päivät voivat olla edessäpäin.

Elämä eron jälkeen

Avioero on lähes poikkeuksetta raskas kokemus. Tärkeimmässä aikuisiän ihmissuhteessa on petytty, vaikka pettymystä ei ehkä muille haluta tunnustaa. Eron kokeneiden sisimpään voi jäädä syviä ja vaikeasti umpeutuvia haavoja. Usein on helpompaa kätkeä omat pettymykset ja epäonnistumiset kuin myöntää ne toisille ja itselle.

On ymmärrettävää, että kriisin pitkittyessä siitä halutaan etsiä ulospääsyä. Kovin nopea eron hakeminen voi kuitenkin olla merkki paitsi kriisin vakavuudesta myös tiedostamattomasta halusta paeta omia ongelmia. Vaikka eroon lopulta päädyttäisiinkin, kaikille on hyödyksi, että siihen johtanutta kehitystä ja syitä yhdessä mietitään ennen lopullisia ratkaisuja. Ulkopuolisen auttajan avusta voi olla hyötyä eikä sellaiseen turvautumista pidä arastella eikä hävetä.

Raskaita eroja ovat ne, jotka päättyvät täydelliseen puhumattomuuteen. Kyse ei ole vain siitä, että ero päättyy riitaan, vaan myös siitä, että oman sisimmän kysymykset jäävät selvittämättä. Vaikka puolisosta päästäisiinkin eroon, oman minän odotuksista ja tunteista kukaan ei voi erota.

Avioerossa menetetään kaikissa tapauksissa paljon. Koti on jaettava ja omaisuus ositettava. Luopuminen yhteisestä elämästä lasten kanssa tekee kipeää. Huonoksikin koetun liiton hyviä puo-

lia voi jäädä kaipaamaan. Yksin asumisen opettelu ei ehkä olekaan niin helppoa kuin oli toivottu eikä vapautuminen aina tuo kaivattua helpotusta omaan ahdistukseen. Varsinkin miehille perheestä luopuminen ja yksinäisyys voivat olla kova koettelemus.

Osa eronneista haluaa jatkaa elämäänsä yksin tai vain lasten kanssa, toiset haluavat vielä yrittää, etsivät uutta kumppania ja ehkä perustavat perheen. Nopeasti aloitettu uusi kumppanuus saattaa keskeyttää sen pohtimisen, mikä avioliitossa oikein meni vikaan. Samat virheet ja ongelmat siirtyvät sitten käsittelemättöminä uuteen suhteeseen. Jos eron taustat voidaan yhdessä tai erikseen käydä läpi, tulevalle elämälle on rakennettu tukevampi pohja.

Päätös uudelleen avioitumisesta on vastuullinen ja vakava. Sen tuominen Jumalan ja ihmisten eteen ei kysy vain tahtoa sitoutua vaan myös armoa ja anteeksiantamusta (Katekismus, 6. käskyn selitys).

Lasten hyvinvoinnista ja tulevaisuudesta huolehtiminen on erotilanteissa kaikkein tärkeintä. Lapsista ei voi erota. Mahdollisimman suuri jatkuvuus ja turvallisuus ovat parasta, mitä vanhemmat voivat heille antaa. Pahinta on, jos riitatilanteessa jompikumpi puoliso hakee lapsista tukea omille mielipiteilleen tai jos lapset joutuvat rikkoutuneen suhteen kiistakapuloiksi. Koska omat täytymättömät toiveet ovat vahvoja, lasten tarpeita ja heille aiheutuneita seurauksia usein vähätellään.

Erotilanteessa olisi turvattava se, että lapsilla säilyy yhteys molempiin vanhempiinsa. Yhteiskunnan tulee kehittää järjestelmiään – esimerkiksi asumistukea, elatustukea ja lapsilisää – siten, että ne tukevat eronneita vanhempia jakamaan vanhemmuutta myös eron jälkeen.

Kirkko opettaa avioliitto-ihannetta tietoisena siitä, että sitä ei aina saavuteta. Eronneet kaipaavat anteeksiantamusta ja uudelleen

aloittamisen mahdollisuutta. Armollisuuden kuuluu olla läsnä siellä, missä elämä on haavoittanut. Elämisen rohkeuden ja tulevaisuuden uskon sekä uusien mahdollisuuksien löytäminen kuuluvat Jumalan lahjoihin.

- Aviokriisit ratkaistaan monesti liian helposti eroamalla.
- Joskus avioliiton jatkaminen aiheuttaa enemmän vahinkoa kuin ero.
- Avioero tunteineen ja käytännön vaiheineen on pitkä, usein vuosien mittainen prosessi.
- Liian varhain aloitettu uusi suhde joutuu kärsimään aikaisemman suhteen puutteellisesta läpikäymisestä.

Lapset lahjana

Toivottuna elämään

Jokaiselle lapselle on tärkeää, että hän tuntee syntyneensä toivottuna. Aiemmin lasten syntymistä ei voitu suunnitella samalla tavalla kuin nykyään. Lapsia ”siunaantui” ja heistä puhuttiin ”Herran lahjana”.

Mahdollisuus säädellä uuden elämän syntymää on luonut vaikutelman, että lapsia ”tehdään” ja ”hankitaan”. Uuden elämän syntyminen ei kuitenkaan ole ihmisen hallinnassa. Lapsi on aina lahja. Jos ymmärrämme, että lapset ”saadaan”, silloin vahvistuvat myös edellytykset antaa heille rakkautta ja suotuisa kasvuympäristö. Lapsen kannalta on tärkeää, että hän tuntee olevansa rakastettu ja että hän huomaa tuottavansa läheisilleen iloa.

Perhesuunnittelu on parantanut erityisesti naisten asemaa. Vanhemmat voivat yhdessä miettiä, miten he parhaiten sovittavat yhteen eri elämänaalueilta tulevat haasteet. Opiskelu ja työ luovat paineita, joiden vuoksi perheen kasvu ei tunnu itsestään selvältä. Lasten odottamista siirretään eteenpäin. Synnyttävien naisten keskiikä on noussut. Samalla lapsettomuuden ongelma on yleistynyt.

Perhesuunnittelussa ollaan keskellä monenlaisia arvovalintoja. Osa puolisoista arvostaa lapsetonta elämää, osa taas toivoo monilapsista perhettä. Tärkeintä on, että lapsia odotetaan myönteisellä asenteella ja heistä tunnetaan iloa ja kiitollisuutta. Näin luodaan pohjaa uuden elämän tasapainoiselle kehitykselle.

Uuden elämän synty on ihme. Tämän ovat joutuneet kokemaan kipeästi ne, jotka toiveistaan huolimatta eivät ole saaneet omaa lasta tai jotka ovat joutuneet kokemaan toistuvia keskenmenoja. Lapsettomuuden suru koskettaa ihmisen identiteettiä, parisuhdetta ja sosiaalista elämää usein hyvin perustavalla tavalla. Joillekin lapsettomista pareista adoptio tai sijaisvanhemmuus on hyvä vaihtoehto, toisille elämä antaa muita tehtäviä. Adoptiossa perhettä tarvitseva lapsi saa oman kodin ja perhe kaipaamansa lapsen.

Yhä enemmän apua lapsettomuuteen etsitään hedelmöityshoidoista. Kirkko on kannanotoissaan suhtautunut näihin hoitoihin myönteisesti, kun käytetään aviopuolison sukusoluja. Siinä tapauksessa, että käytetään muiden luovuttamia sukusoluja, molempien puolisoiden tulee sitoutua lapsen vanhemmiksi. Vanhempien on tärkeää kertoa lapselle hänen alkuperästään. Aikuisiän saavuttaneella on lainkin mukaan oikeus saada tieto biologisista vanhemmistaan. Tämä ei vähennä sosiaalisten vanhempien arvoa.

Suomalainen terveydenhuolto ja neuvolatoiminta ovat maailman huippua. Hyvät edellytykset saattavat kuitenkin nostaa odotukset kohtuuttomiksi. Taitavinkaan lääkäri tai hoitaja ei voi poistaa kaikkea elämän haurauden ja yllätysten tuomaa kipua. Toivotua lasta ei hoidoista huolimatta aina saada. Lapsi voi myös olla sairas tai vammainen, tai vammautua synnytyksessä.

Tieto sikiön mahdollisesta sairaudesta ja vammaisen lapsen syntyminen koskettavat syvästi koko perhettä. Jos sikiöllä epäillään olevan vakava sairaus tai kehityshäiriö, vanhemmat joutuvat harkitsemaan raskauden jatkamista. Kyseessä on vakava päätös, jossa vanhemmat joutuvat yhdessä punnitsemaan vastuutaan, jaksamistaan ja perheen tulevaisuutta. Jos vanhemmat ovat päätöksestä keskenään eri mieltä, raskaana olevan naisen näkemys on ensisijainen.

Naista ei saa pakottaa eikä painostaa raskauden keskeytykseen. Hänellä on oikeus ottaa vastaan hänessä alkanut elämä. Painostuksesta on kyse myös silloin, kun annetaan ymmärtää lapsen muodostuvan yhteiskunnalle taloudelliseksi taakaksi. Äidille ja isälle on selvitettävä erilaisiin seuloentamenetelmiin liittyvät epävarmuustekijät ja riskit. Jatkotutkimuksiin liittyvä keskenmenon riski on usein suurempi kuin todennäköisyys kehityshäiriön löytymiselle.

Sikiöseulontojen eettiset ongelmat syntyvät siitä tosiasiasta, että sairauksien toteaminen on edennyt paljon pidemmälle kuin mahdollisuudet hoitaa niitä. Toistaiseksi lähes ainoaksi ”hoidoksi” näyttää jäävän kehittyvän elämän lopettaminen. Jos eri sikiöseulontoja tarjotaan rutiininomaisesti, herää kysymys, ketä halutaan hoitaa: sikiötä, odottavaa äitiä vai yhteiskuntaa. Tehdäänkö sikiöseulonnoilla vammaispolitiikkaa? Muodostuuko niistä yhteiskunnan sikiölle asettama selviytymistesti? Millaisia seurauksia on ihmiskivallemme ja perusturvallisuudellemme, jos sairaita ja vammaisia aletaan pitää taloudellisena taakkana?

Tärkeää on, että odottavalle äidille tarjotaan jo etukäteen riittävästi tietoa seuloannoista. Jokaisella naisella tulee olla aito mahdollisuus päättää, tahtooko hän osallistua seuloantoihin, millaiset tutkimukset sopivat hänelle ja miten hän toimisi, jos tutkimuksissa löytyisi jotakin tavallisuudesta poikkeavaa. Näin vanhempia ei myöskään aseteta aborttihakintaan, johon he eivät ole itse pyytäneet päästä.

Monien kokemuksen mukaan vammaisen lapsi on tuonut elämään uudenlaista merkitystä. Sairas lapsi voi itse kokea oman elämänsä hyväksi. Elämä vammaisen lapsen kanssa voi olla täyttävä ja onnellista, kun perhe saa riittävästi apua ja oppii elämään uudessa elämäntilanteessa. Yhteiskunnan tukea tarvitaan, jotta vammaisen lapsi ja koko perhe saavat samat elämän mahdollisuudet kuin muutkin perheet.

Syntyvä elämä on aina kallisarvoinen Luojan lahja. Vastasyntynyt tuo mukanaan kuin tuoreet terveiset kaiken elämän Antajalta. Oman vauvan näkeminen herättää usein niin syvää kiitollisuutta elämää ja Jumalaa kohtaan, että sen ilmaisemiseen on vaikeaa löytää sanoja.

Sinä olet luonut minut sisintäni myöten,
äitini kohdussa olet minut punonut.
Minä olen ihme, suuri ihme,
ja kiitän sinua siitä.
Ihmeellisiä ovat sinun tekosi,
minä tiedän sen.
Minä olen saanut hahmoni näkymättömissä,
muotoni kuin syvällä maan alla,
mutta sinulta ei pieninkään luuni ole salassa.
Sinun silmäsi näkivät minut jo idullani,
sinun kirjaasi on kaikki kirjoitettu.
Ennen kuin olin elänyt päivääkään,
olivat kaikki päiväni jo luodut
(Psalmi 139:13–16).

Sikiön oikeudet ja raskauden keskeytys

Ihmisyksilön elämä alkaa sukusolujen yhtymisestä ja raskaus hedelmöittyneen munasolun kiinnittyessä kohtuun. Raskauden keskeytys ei ole vain lääketieteellinen rutiinitoimenpide. Vaikka tutkimus on edistynyt, pelkän tieteen varassa ei kyetä ratkaisemaan kysymystä, milloin sikiötä on pidettävä ihmispersoonana. Millaisia oikeuksia on syntymättömällä elämällä? Kenellä on oikeus päättää, kuka saa syntyä ja kuka ei?

Raamatussa ei oteta suoraan kantaa raskauden keskeyttämiseen. Kristillinen kirkko on kuitenkin alusta lähtien puhunut syntymättömän elämän suojelemisen puolesta. Tämä vakaumus pohjautuu yleiseen velvollisuuteen suojella kaikkea elämää. Raamatussa puhutaan kunnioittavasti kohdussa sikiävästä ihmiselämästä (Ps. 139:13; Jes. 44:2; Luuk. 1:15, 41; Gal. 1:15). Myös Hippokrateen lääkäriinvalassa ja YK:n lastenoikeuksien julistuksessa tunnustetaan syntymättömän sikiön oikeus elämään ja huolenpitoon.

Aborttia voidaan harkita tai siihen voidaan päätyä monista erisyistä. Nainen kokee raskauden syystä tai toisesta ei-toivotuksi. Sikiöllä epäillään olevan vakava sairaus tai kehitysvamma. Joskus pelätään, että raskaus vaarantaa äidin terveyden tai hengen. Joskus taas ulkoiset olosuhteet tuntuvat turvallisen kehityksen kannalta vaikeilta, jopa ylivoimaisilta.

Raskaudenkeskeytystä harkitseva nainen tuntee itse parhaiten oman elämäntilanteensa, paremmin kuin kukaan ulkopuolinen. Siksi on varottava antamasta kaikkiin tilanteisiin sopivia ohjeita. Yksittäisissä tilanteissa rinnalle asettuminen ja myötäeläminen ovat tärkeämpiä kuin hyvää tarkoittavat neuvot.

Yleisellä tasolla aborttiin liittyvistä periaatteellisista kysymyksistä on kuitenkin rohjettava keskustella avoimesti ja kestäviä perusteluja etsien. Luterilainen kirkko on omissa kannanotoissaan pitänyt tärkeänä muun muassa seuraavia periaatteita.

Inhimillistä elämää on suojeltava kaikissa tilanteissa. Ihmisarvomme ei riipu ominaisuuksistamme, suorituksistamme, hyödyllisyydestämme tai iästämme. Jokainen ihminen on Jumalan kuva ja hänen luomistyönsä tulos. Ihmisen oikeus huolenpitoon ei ala vasta syntymän hetkellä eikä pääty jossakin vanhuuden vaiheessa. Ihmiselämän kehitys kaipaa suojelua jo sikiövaiheesta alkaen. Abortti ei ole ehkäisykeino. Raskauden keskeyttäminen voi kuitenkin olla joissakin tilanteissa perusteltua. Sitä tulee harkita aina huolellisesti.

Yhteiskunnan velvollisuudesta suojella elämää seuraa, että raskaudenkeskeytyksestä on säädettävä lailla. Lain tulee heijastaa laajaa yhteisymmärrystä. Lupa elämän tuhoamiseen tulee rajoittaa vakaviin poikkeustilanteisiin, joissa äidin tai sikiön elämä on uhattu tai heille aiheutuisi kohtuutonta kärsimystä. Laki määrittelee raskaudenkeskeytyksen äärirajat, mutta ei vapauta yksilöä eettisestä harkinnasta ja päätöksiin liittyvästä vastuusta.

Syntynyt elämä on asetettava syntymättömän edelle. Äidin hengen tai terveyden varjelemiseksi lääketieteellisin syin tehtyä aborttia lähes kaikki kirkot pitävät hyväksyttävänä.

Oikeus päättää omaan ruumiiseen kohdistuvista toimenpiteistä kuuluu viime kädessä naiselle itselleen. Kaikenlainen painostus rikkoo sitä oikeutta vastaan, joka naisella on ruumiissaan syntyneen elämän varjelemiseen ja oman ruumiin koskematto-

muuteen. Naisella on aina oikeus ottaa vastaan hänessä kehkeytynyt elämä. Raskauden keskeyttämisen osalta tämä oikeus on rajatumpi, sillä abortin on tapahduttava lainsäädännön asettamissa puitteissa. Erityisen vaikeita ovat tilanteet, joissa äiti käyttää raskauden aikana päihteitä ja vaarana on sikiön vaurioituminen. Raskaana oleva nainen on vastuussa paitsi itsestään myös sikiöstä ja tämän turvallisuudesta. Päihteitä käyttäviä odottavia äitejä tulee aktiivisesti tukea päihteettömään elämään.

Nainen tarvitsee kaiken mahdollisen tuen eikä se saa olla riippuvainen siitä, mihin ratkaisuun on päädytty. Miehellä on erityinen velvollisuus olla naisen rinnalla. Ongelmaraskauksissa nainen jää yhä liian usein yksin pohtimaan ratkaisuja ja kantamaan niiden seurauksia. Myös läheisten, hoitohenkilökunnan ja kirkon työntekijöiden tehtävänä on tukea ja olla käytettävissä.

Jokaisen lapsen tulisi saada syntyä sosiaalisesti ja taloudellisesti kohtuullisen tasapainoisiin oloihin, ja milloin nämä olot näyttävät puuttuvan, tulisi ensisijaisesti parantaa uuden elämän edellytyksiä. Sosiaalisin syin myönnettävässä abortissa naisella ja miehellä on oma vastuunsa, mutta se kertoo myös siitä, että emme yhteiskuntana ole kyenneet luomaan sellaisia oloja, joissa lapsen syntymä voisi olla toivottu. Sosiaalisin syin tehtäviin abortteihin liittyy vaikeita eettisiä kysymyksiä. Miten huonoja taloudellisten ja sosiaalisten olojen tulee olla, että ne oikeuttavat kehityksessä olevan elämän tuhoamiseen? Millaisin keinoin lapsen syntymää ja perhettä voitaisiin yhdessä tukea? Voisiko adoptio olla sopiva vaihtoehto?

Jokainen toimii ratkaisua tehdessään harkintansa ja omantuntonsa mukaisesti. Vaikeissa tilanteissa ketään ei saisi jättää yksin. Jokaisella tulisi olla mahdollisuus sekä läheisten että ammattiauttajien tukeen.

- Perhesuunnittelu, lastenhoito ja kasvatus kuuluvat molempien vanhempien tehtäviin.
- Sosiaalisin syin tapahtuvaan raskauden keskeytykseen liittyy vakavia eettisiä ongelmia.
- Lapsettomuudesta kärsiviä ja abortin läpikäyneitä on tuettava kaikin keinoin.

Lasten taakkaa ei pidä lisätä

Jokainen äiti ja isä haluaa olla hyvä vanhempi. Kukaan tuskin tahtoo tietoisesti omalleen lapselleen pahaa. Vanhemmat saattavat itsekriittisesti miettiä, osaavatko he täyttää hyvän vanhemmuuden mitat. Kukaan ei kuitenkaan ole täydellinen. Riittää, että on riittävän hyvä äiti tai isä.

Suurin osa suomalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin. Vanhemmat huolehtivat lapsistaan monipuolisesti ja tukevat heidän oppimis- ja harrastusmahdollisuuksiaan. Vanhemmuutta olisi koko yhteiskunnassa arvostettava enemmän. Kotona lapsiaan hoitavien asemaa on myös taloudellisesti tuettava nykyistä paremmin. Äidin ja isän virka on maailman tärkein virka.

On kuitenkin monia lapsia, joiden henkinen ja sosiaalinen pahoinvointi on selvästi lisääntynyt. Perheiden vaikeudet ovat kasvaneet ja kasautuneet. Ulkopuolelta tulevat paineet ja omat sisäiset ongelmat voivat tehdä hyvän vanhemmuuden toteuttamisen työlääksi. Silloin kun vanhemmilla itsellään on vaikeaa, voimavarat lasten edun huomioon ottamiseen niukkenevat.

Jos vanhemmat kärsivät masennuksesta tai työuupumuksesta, lapsi saattaa helposti jäädä sivuun tai joutua kantamaan sisälleen aikuisten taakkoja. Vanhemman on vaikea ilahtua mistään ja välittää myönteisiä elämäntuntoja lapselleen. Lapsi tulkitsee usein, että vanhempien epätavallinen käytös on hänen vikansa.

Jos perhe hajoaa, sen kaikki jäsenet tarvitsevat tukea sopeutuakseen hämmästyttäviin tunteisiin ja uudenlaisiin perherakenteisiin. Vanhemmuus ei pääty avioeroon. Vastuunsa tuntevat vanhemmat säilyttävät yhteyden lapsiinsa, vaikka samassa kodissa ei enää asutakaan.

Avioero on lapselle aina vaikea menetyksen kokemus ja iso riskitekijä. Vaikka lapset näyttävät olevan joustavia, he saattavat kätketysti haavoittua vanhempien elämässä tapahtuvista murroksista. Muutosten keskellä on olennaista, että lapsen tunteet vaistotaan ja otetaan huomioon.

Päihhteet, erityisesti alkoholi, luovat synkkiä varjoja monien perheiden ylle. Vanhempien päihderiippuvuus on vakava uhka lapsen fyysiselle turvallisuudelle ja psyykkiselle kehitykselle. Aikuisten humaltuminen on lapselle pelottava kokemus. Lapsen mieleen vaikuttavat yllättävän voimakkaasti huoli omista vanhemmista, kotiolojen riittävyys ja jatkuva epävarmuus. Pieni ihminen joutuu kieltämään omat tunteensa, jos perheessä on keskeyttävä vanhempien ongelmiin. Perheissä ja koko yhteiskunnassa on tärkeää välittää mallia siitä, että juhliminen ei välttämättä edellytä alkoholia. Ilo ilman viinaa on mahdollista – kaikista vastakkaisista sananparsista huolimatta.

Päihdeongelmien ennalta ehkäisyyn on puututtava määrätietoisesti. Niiden syyt ovat usein monitahoisia. Moralisointi ei auta, mutta korjaavia toimenpiteitä tarvitaan. Poliittiset päättäjät ovat heränneet kantamaan vastuuta, vaikka tehokkaita toimenpiteitä onkin ollut vaikea löytää ja toteuttaa. Vapaus on tärkeä perusarvo, mutta siihen ei voida vedota, jos perheet ja lapset maksavat laskun.

Perheväkivalta jää usein kätköön; sitä on yllättävän paljon kaikissa sosiaaliryhmissä, myös nuorten perheiden parissa. Väkivallan näkeminen voi jättää pysyvän jäljen lapsen mieleen ja luoda mallia omalle käyttäytymiselle tulevaisuudessa. Ihmissuh-

teiden yksityisyyden korostamisesta johtuu, että väkivaltaan puuttuminen tuntuu vaikealta. Kun sitä havaitaan tai siitä kuullaan, tarvitaan sekä rohkeutta että taitoa puuttua asiaan. Uusi lastensuojelulaki laskee ongelmiin puuttumisen kynnystä ja painottaa eri toimijoiden yhteistyötä lapsen parhaaksi.

Perheväkivalta on aina rikos. Väkivallan kaikki osapuolet, myös lapset, tarvitsevat välitöntä apua. Joskus on mentävä oikeuteen, joskus on oltava mahdollisuus sovintoon. Väkivaltaan turvautuva tarvitsee apua siinä kuin uhrikin.

Lapsiin kohdistuva väkivalta ja kaltoin kohtelu on aina väärin. Lasta pitää suojella, hänen ihmisarvonsa tunnustaa ja hänen hyvinvointinsa asettaa aina etusijalle. Lapsi tarvitsee rajoja, mutta ei ruumiillista kuritusta. Lapsen häiriköivään käyttäytymiseen tulee puuttua, mutta väkivallan käyttäminen ei ohjaa oikealle tielle. Se vaurioittaa lasta ja hänen kasvuaan.

Lasten ja nuorten hyväksi tehty työ ei milloinkaan mene hukkaan. Lapset voivat kasvaa turvallisesti hyvinkin erilaisissa perheissä. Yksittäiset vaikeudet ja vastoinkäymiset eivät vaaranna lapsen hyvää kehitystä. Häntä suojaavat kodin ilmapiiri, sujuva arki, suhteet sukulaisiin ja turvallisiin aikuisiin, koulu, ystävät ja harrastukset. Jumalan enkelitkin varjelevat pienen ihmisen taivalta.

- Isän ja äidin virka on maailman tärkein virka; vanhemmuuden tukemisessa ja arvostamisessa on paljon tehtävää.
- Perheen hajotessakin molemmilla vanhemmilla säilyy vastuu lasten hyvinvoinnista.
- Lapsi tarvitsee rajoja, mutta ei ruumiillista kuritusta.
- Yksittäiset vaikeudet kotona tai koulussa eivät vaaranna lapsen kehitystä, jos muita turvaverkkoja on riittävästi.

Vanhempien hyvä suhde on lapsen paras koti

Syntävä lapsi tuo tullessaan paljon iloa. Ympärillä on vanhempien, isovanhempien, kummien, ystävien ja muiden läheisten laaja joukko, jotka ihastelevat uutta elämää. Monet ruokoilevat lapsen puolesta ja toivovat hänelle kaikkea hyvää. Lapsi on kuin suuren turvaverkon varassa, jonka suojassa on hyvä aloittaa ihmiselämä.

Jokaisella lapsella on oikeus isään ja äitiin. Hyvän elämän edellytykset ovat kuitenkin olemassa, vaikka lapsi kasvaisi yksinhuoltajan kanssa, uusperheessä tai sijaisvanhempien hoivissa. Lähiympäristöstä voi löytyä aikuisia, jotka antavat isän ja äidin, miehen ja naisen malleja.

Lapsen syntyminen tuo muutoksia puolisoitten väliseen suhteeseen. Miten turvata se, että keskinäinen yhteys säilyy eikä kumpikaan koe jäävänsä yksin? Äiti tarvitsee mieheltään sekä konkreettista apua että henkistä tukea. Lapsen ja äidin suhde on niin kiinteä, että isä kokee helposti ulkopuolisuutta.

Kummallakin vanhemmalla on tärkeä tehtävä odotusajasta ja synnytyksvalmennuksesta alkaen. Isien rooli perheissä on vahvistunut ja monipuolistunut. Tästä kehityksestä on syytä iloita. Työelämän ja perheen yhteensovittamisen ongelmat ovat vaikeimpia juuri silloin, kun lasten tarpeet ovat suurimpia. Yhteiskunnan tuessa, työmarkkinaratkaisuuissa ja työnantajan asenteis-

sa on vielä kehittämisen varaa. Myös isien tulisi rohkeammin tarttua jo nyt olemassa oleviin mahdollisuuksiin.

Lasten kasvattaminen on puolisoiden yhteinen tehtävä. Isovanhemmat, kummit, päivähoito, koulut ja seurakunta tukevat lasten kasvua, mutta viime kädessä vastuu kasvatuksesta kuuluu vanhemmille. Jos molemmat vanhemmat osallistuvat tasavertaisesti perhe-elämän arkisiin tehtäviin, perheen yhteenkuuluvuus vahvistuu. Puolisoiden kahdenkeskisten asioiden käsittely lisää kumppanuutta ja kiintymystä. Vanhempien hyvä suhde on lapsen paras koti. Silti lasten hyvinvoinnista on huolehdittava silloinkin, kun perheessä ei mene hyvin.

Syntymästä aina teini-ikään saakka lapsi on fyysisesti, henkisesti, emotionaalisesti ja taloudellisesti riippuvainen vanhemmistaan. Aikuiset vaikuttavat ratkaisevasti lapsen psyykkiseen, sosiaaliseen ja moraaliseen kehitykseen. Lapsen haavoittuvuus tekee vanhempien tehtävästä vaativan. Lapsen kuuntelemisella on ensiarvoinen merkitys hänen kehitykselleen. Yhdessä vietetty kiiretön aika on perusedellytys hyvälle kasvulle. Vanhemmat eivät ole vain antajia. He myös saavat lapselta paljon voimia ja iloa.

Kirkossa laaditut *Kymmenen teesiä vanhemmuudesta ja lapsen hyvästä elämästä* ovat käypä ohje kaikille aikuisille ja vanhemmille:

1. Lahjoita lapsellesi lapsuus
2. Uskalla olla aikuinen
3. Ole läsnä lapsellesi
4. Anna aikaa aikuisen elämälle
5. Hyväksy lapsesi ainutlaatuisuus
6. Suojele lastasi turhalta tiedolta
7. Sitoudu vanhemmuuteen
8. Anna vapautta, aseta rajoja
9. Ole tärkein lapsellesi
10. Varjele lapsuutta

Äidin ja isän tehtävänä on turvata suojattu ja riittävän myöhäiseen ikävaiheeseen ulottuva lapsuus ja nuoruus. Rakkauden lisäksi tarvitaan rajoja ja valvontaa. Ilman niitä lapsi kokee olonsa turvattomaksi. Hän tarvitsee aikuisia, jotka toimivat tulkkeina ympäristön ja lapsen kokemusmaailman välillä. Kasvatus onnistuu hyvin, kun lapselle läheiset aikuiset auttavat häntä erottamaan hyvän pahasta ja tavoittelemisen arvoisen turhanpäiväisestä.

Jumalan tahto on, että jokaisella lapsella on isä ja äiti. Heille kuuluu erityinen arvo ja kunnioitus siksi, että he ovat vanhempiamme. Vanhempien tehtävänä on suojella lasta huolehtimalla hänen hyvinvoinnistaan ja kasvatuksestaan. Heidän tulee ohjata häntä tuntemaan Jumala ja rakastamaan lähimmäistään. Lapsella puolestaan on tarve ja oikeus voida kunnioittaa vanhempiaan (Katekismus, 4. käskyn selitys).

- Lapsella on oikeus isään ja äitiin; hyvä elämä voi silti toteutua monenlaisissa perheissä.
- Lapsen riippuvuus vanhemmista tekee hänet haavoittuvaksi ja velvoittaa vanhempia huolehtimaan erityisellä tavalla lapsista ja nuorista.
- Rakastamalla ja rajoja asettamalla aikuiset luovat yhdessä lapsille turvallisen kasvu ympäristön.

Kirkon ja yhteiskunnan tuki kasvattajille

Kaikki, jotka tekevät työtä lasten ja heidän tulevaisuutensa hyväksi, ansaitsevat yhteiskunnan tuen ja arvostuksen. Neuvolat, päivähoito, varhaiskasvatus, sosiaalitoimi, koulu, seurakunta ja monet järjestöt ovat vanhempien tärkeitä kumppaneita. Viisaan sanonnan mukaan lapsen kasvattamiseen tarvitaan kokonainen kylä.

Kasvatustyö on käynyt yhä vaativammaksi erityisesti elämänmenon levottomuuden vuoksi. Kasvattajat kokevat, että heihin kohdistuu yhä suurempia odotuksia samalla kun työelämä vaatii aiempaa enemmän. Vaihtoehtojen ja virikkeiden määrän kasvaessa joudutaan yhä useammin ja yhä vaikeampien arvovalintojen eteen.

Lapsen aseman parantamisesta ja lapsiperheiden tukemisesta näyttää vallitsevan poliittinen yksimielisyys. Sen muuttuminen käytännön toimenpiteiksi on kuitenkin hidasta. Seurakunnissa perhetyö on selkiintymässä perhekasvatuksen, lapsi- ja nuorisotyön sekä diakonian yhteiseksi vaativaksi työalueeksi.

Kirkko haluaa oman perinteensä pohjalta puolustaa lapsen oikeutta hyvään elämään. Kun opetuslapset aikanaan halusivat tietää, kuka on suurin taivasten valtakunnassa, Jeesus asetti lapsen heidän keskelleen ja sanoi:

Ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, te ette pääse taivasten valtakuntaan. Se, joka nöyrtyy tämän lapsen kaltaiseksi, on suurin taivasten valtakunnassa. Ja joka minun nimessäni ottaa luokseen yhdenkin tällaisen lapsen, se ottaa luokseen minut (Matt. 18:3–5).

Kirkko haluaa tukea ihmisen elämänkaarta sen alusta alkaen. Kasteen sakramentissa kiitetään uudesta elämästä ja pienokainen otetaan Jumalan lapseksi ja liitetään hänen perheväkensä eli kirkon yhteyteen. Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyössä halutaan vahvistaa kasvavan ihmisen uskoa, antaa eväitä elämään ja tukea vanhempia heidän kasvatustyössään. Rippikoulussa ja konfirmaatiossa tuetaan nuoria elämän, uskon ja rukouksen peruskysymyksissä. Avioliittoon vihkimisessä siunataan solmittava liitto ja rukoillaan puolisoiden puolesta. Yhteiset jumalanpalvelukset ovat avoimia kaikenlaisille perheille ja yksineläville. Lapsia ja vanhempia varten järjestetään erityisiä perhekirkoja. Hautaan siunaamisessa kirkko tukee omaisia heidän surutyössään.

Diakonian ja monien erityistyömuotojen piirissä pyritään tukemaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia. Diakoniatyössä kohdataan yhä yleisemmin lapset perheiden kanssa. Kirkon perheneuvonta on erikoistunut korjaavaan työhön ja auttamaan sielunhoidon ja terapeuttisen keskustelun avulla parisuhteen ja perheen ongelmissa. Entistä enemmän tarvitaan myös ennaltaehkäisevää parisuhde- ja perhekoulutusta, joka yhdessä vertaisryhmien avulla tukee parisuhteita ja vanhemmuutta.

Lapsen oikeuksista ja perheen hyvinvoinnista huolehtiminen on kirkolle tärkeä tehtävä. Se nousee viime kädessä kristillisen uskon ytimestä. Kirkko hoitaa tätä tehtävää yhteistyössä kaikkien toimijoiden, yksityisten ja viranomaisten, kanssa. Perheiden auttamiseksi tarvitaan yhteistä rintamaa. Varhaisen puuttumisen ohjelma, lapsiasianvaltuutetun viran perustaminen,

nuorisolain ja lastensuojelulain uudistaminen sekä lasten ja nuorten politiikkaohjelma ovat hyviä esimerkkejä viime aikojen uudistuksista.

Perhe on sekä kirkon että yhteiskunnan tärkein yhteistyökumppani. Sen hyvinvointi on ratkaiseva edellytys koko kansan tasapainoiselle elämälle. Meillä on hyvä tulevaisuus, jos yhdessä huolehdimme lapsista ja heidän perheistään.

- Yhteiskunnassa on annettava kaikki mahdollinen tuki lasten turvalliselle kasvulle ja kehitykselle.
- Lasten kasvatukseen tarvitaan valtiovallan, kirkon, viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen yhteistyötä.
- Kaste velvoittaa vanhempia huolehtimaan lasten kristillisestä kasvatuksesta yhdessä kummien ja seurakunnan kanssa.

Kodin kristillinen kasvatus

Kun vanhemmat pyytävät lapselleen kristillistä kastetta, he toivovat lapselle hyvää. Kastetoimituksessa lapsi siunataan ristinmerkillä ja hänelle rukoillaan uskoa ja varjelusta. Kas-teessa lapsi pääsee Jumalan perheväen yhteyteen ja ikuisen elämän perilliseksi. Kastamisen edellä luetaan evankeliumi, jossa muistutetaan, että lapsella on oikeus päästä Hyvän pai-menen luo:

Jeesuksen luo tuotiin lapsia, jotta hän koskisi heihin. Ope-tuslapset moittivat tuojia, mutta sen huomattessaan Jeesus närkeästy ja sanoi heille: ”Sallikaa lasten tulla minun luok-seni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta. Totisesti: joka ei ota Jumalan valtakuntaa vas-taan niin kuin lapsi, hän ei sinne pääse.” Hän otti lapset syliinsä, pani kätensä heidän päälleen ja siunasi heitä (Mark. 10:13–16).

Kantaessaan lapsensa kastemaljan äärelle vanhemmat noudatta-vat Jeesuksen käskyä: ”Kastakaa ja opettakaa” (Matt. 28:18–20). Kaste velvoittaa heitä myös huolehtimaan lapsen kristillisestä kasvatuksesta. Kastetoimituksessa vanhempien hengellinen tehtävä ilmaistaan kehotuksella tai kysymyksellä: ”Vanhem-

mat ja kummit, tahdotteko yhdessä seurakunnan kanssa huolehtia siitä, että lapsi saa kristillisen kasvatuksen?”

Pohjimmiltaan kristillinen kasvatusta syntyy yksinkertaisista asioista. Oma esimerkki on suuria sanoja tärkeämpää. Aitous ja avoin keskustelu auttavat enemmän kuin ulkomuistista toistetut vastaukset. Hengellisessäkin kasvatuksessa määrätietoisuus on hyvästä, mutta pakottaminen kääntyy itseään vastaan.

Kristillisen kasvatuksen osa-alueet on jaettu vanhastaan uskoon, elämään ja rukoukseen. Vanhempien tehtävänä on auttaa lasta uskomaan kolmiyhdyteiseen Jumalaan ja luottamaan hänen huolenpitoonsa. Elämää varten lapsi tarvitsee arvoja, jotka ohjaavat kunnioittamaan toisia. Rukouksessa hän oppii puhumaan Jumalalle ja turvautumaan häneen. Vanhempien tehtävänä on tuoda lapsi seurakunnan yhteiseen jumalanpalvelukseen, jossa kaikki nämä elementit ovat läsnä.

Kodin hengellinen perintö siirtyy luontevasti tuleville sukupolville, kun vanhemmat vastaavat maailmaa, enkeleitä ja taivasta koskeviin lapsen kysymyksiin tai kun yhdessä vietetään kirkkovuoden juhlia. Sunnuntai on perheen yhteinen lepopäivä ja pyhäpäivä. Iltarukous pyhittää arjen ja ruokarukous tuo kiitollisuuden keskelle. Kotona opitut virret kantavat läpi elämän. Risti, ikoni tai kodin alttari muistuttaa omia ja vieraita Jumalan läsnäolosta.

Vanhemmat eivät ole kasvatuksessaan yksin. Kummien tehtävänä on tukea vanhempia, auttaa kummilasta ja rukoilla hänen puolestaan. Kastekysymyksessä kristillisestä kasvatuksesta luvataan huolehtia ”yhdessä seurakunnan kanssa”. Siten se velvoittaa myös seurakuntaa tukemaan vanhempia ja perheitä.

Kastekäskey päättyy Jeesuksen läsnäolon lupaukseen: ”Minä olen teidän kanssanne joka päivä maailman loppuun asti.” Tämä lupaus kantaa lasta ja vanhempia koko elämän – ja vie heidät kerran taivaan iloon.

Tavallinen elämä riittää

Lapset tarvitsevat ennen muuta aikaa ja turvallisuutta, jotta he voisivat kasvaa ikävaiheensa ja omien edellytystensä mukaisesti. Perheen sisäiseen rakkauteen kuuluu aivan arkisia asioita ja yksinkertaisia tapoja: esimerkiksi tuttu päivärytmi, rauhallinen elämänmeno, säännölliset ateriat, riittävä uni, yhteiset keskustelut, kohtuullinen siisteys ja vanhempien syli. Hyvä ja turvallinen elämä ei vaadi erikoisuuksia eikä kalliita harrastuksia. Vahvan perustan antaa äidin ja isän läsnäolo. Tavallinen elämä riittää.

Kun lapsi kasvaa, hän oppii utelemaan ja ihmettelemään. Kysymysten yhteinen pohdiskelu on usein tärkeämpää kuin vastaus-
ten antaminen. Kun lapsi kokee, että häntä kuunnellaan, paljon on jo saavutettu. Kodin arvot ja hengellinen perintö siirtyvät parhaiten eteenpäin, kun vanhemmat kohtaavat lapsen kysymyksiä, antavat niille tilaa – ja pitävät samalla kiinni omista hyviksi koetuista periaatteistaan.

Ilta on otollinen hetki käydä läpi päivän tapahtumia ja kokemuksia. Kun sängyn vieressä istuva äiti tai isä lukee iltatarinan ja kun päivä päätetään yhteiseen iltarukoukseen, lapsen on turvallista nukahtaa.

Ilta on tullut, Luojani,
armias ole suojani.
Anteeksi synnit antaen
rauhalla siunaa Jeesuksen.

Jos vielä uuden päivän saan,
lapsenas auta kasvamaan,
niin että taivaan kirkas sää
täällä jo saisi lämmittää.

Lapsena hoida taivahan
keskellä vieraan maailman.
Täällä jo taivas rintaan luo,
nukkua helmaas nyt mun suo.
(Virsi 563)

